

Lesník

ČASOPIS ZAMESTNANCOV • LESY Slovenskej republiky, štátny podnik

2020

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

VII.

VIII.

IX.

X.

XI.

XII.

Ej, horička zelená

[:Ej, horička zelená,
tam povyšé chotára,:]
[:kebys mala hovorit,
veru bys povedala
to tajomstvo horára.:]

[:Ej, horári, horári,
zle horičku strážite,:]
[:keď vy diouča stretnete,
keď vy diouča stretnete,
pokoja mu nedáte.:]

[:Ej, horári, horári,
strážite aj jedličky,:]
[:veru pre vás zaplačú,
veru pre vás zaplačú
tie najkrajšie ženičky.:]

Ludia pre lesy, lesy pre ľudí

4. Otvorený list generálneho riaditeľa

Stagnujúci obchod s drevom a pandémie koronavírusu prinášajú pre štátny podnik LESY Slovenskej republiky neľahké obdobie. To, s čím všetkým teraz zápasíme je zostručnené v otvorenom liste generálneho riaditeľa Ing. Mateja Vigodu.

5. Investičný rozvoj podniku v roku 2019

V roku 2019 podnik plánoval celkovo preinvestovať takmer 26 mil. €, čo je o cca. 50% viac ako je tvorba odpisov. Medzi najvýznamnejšie strojné investície patrí uvedenie do užívania odvozných súprav pre Odštepny závod lesnej techniky...

8. Výsledky hodnotenia lesných správ

Ako dopadli lesné správy pri periodických auditoch? Celkové hodnotenie úspešnosti jednotlivých lesných správ pozostávalo z hodnotenia 38 parametrov rozdelených do troch oblastí. Prinášame prehľad toho, ako si počínalo 23 lesných správ preverených v roku 2019.

11. Ako sa teraz sadia stromčeky v lesoch na Horehroní

Jednou z pracovných skupín, ktorá vykonáva zalesňovanie na Horehroní je aj pracovná skupina tvorená z cca 20 Rómov, nielen z Horehronia, ale tiež tých, ktorí cestujúcich denne až z Hranovnice a zo Spiša (čo je asi cca 70 km). Niektorí sú živnostníci, niektorí pracujú na dohodu. Zaujímalo nás, ako sa im pri tejto práci darí.

12. Domácka práca počas pandémie COVID-19, jej výhody a nevýhody

Niektorí zamestnanci počas svojho pôsobenia v našom podniku mali možnosť si vyskúšať prácu z domu. Za bežného režimu, keď ostatní sedia vo svojich kanceláriách, je to, dá sa povedať, bezproblémové. No čo sa stane, ak domácka práca má hromadný charakter?

13. Mapové novinky u LESOV Slovenskej republiky

Nielen dve nové mapy lesných informačných kancelárií (Prešov a Levice), ale tiež údaje a spolupráca na tvorbe turistických máp. To všetko sa podarilo dotiahnuť do zdarného konca v roku 2019 pod taktovkou našej kolegyňky Mgr. Lucie Čekovskej.

14. Pálenie vápna v lesných zákutiach

Do polovice minulého storočia sa pálenie vápna uskutočňovalo priamo v lese. Nie je vylúčené, že aj vo vašej rodine bol niekto, kto sa práve tejto činnosti venoval. Skúste sa pozrieť na fotografie vašich predkov.

16. Preakumulovaný lesnícky stav

V rámci personálnych zmien, ktoré jednotlivé obdobia správy štátneho podniku priniesli, došlo k vzniku, zániku, ale tiež kumulovaniu pracovných funkcií. To sa nedotklo len dlhodobých zamestnancov, ale tiež tých, ktorí v našom podniku odpracovali prvú dekádu. V tomto čísle si predstavíme jedného z nich.

17. Staň sa PEFC fotografom roka 2020!

Rád fotíš prírodu, prácu a život v lese, les? Možno práve tvoja fotografia ťa dostane medzi tých najlepších fotografov v medzinárodnej súťaži, kde okrem zaujímavých cien môžeš získať aj postup do medzinárodného kola.

18. Európsky strom roka 2020

Ako sa darilo nominovaným stromom v tohtoročnej ankete Európsky strom roka je už dávnejšie známe. Podme sa pozrieť na to, ako sa umiestnil náš nominant a aké životné príbehy priniesli prvenstvá tohtoročným víťazom.

19. Lesy pod znakom javora

Je druhým najväčším štátom na svete a 43% krajiny tvoria lesy. Lesné požiare v nej každoročne zničia v priemer 2,5 milióna hektárov lesov, no i napriek tomu je druhou krajinou vo výrobe papieroviny.

20. Lesnícke osobnosti

Dr. Ing. Ján Tuzson – pripomíname si 150. výročie narodenia lesníka a jedného zo zakladateľov Správy Chránenej krajiny oblasti Slovenský raj.

Redakčná rada

Ing. Jozef Bystriansky
Mgr. Pavel Machava
Ing. Robert Kiš
Ing. František Fodor
Ing. Július Burkovský
Šéfredaktor:
Mgr. Anna Sliacka, PhD. (as)

Stáli prispievatelia:

Ing. Milota Nádvoříková (mn)
Mgr. Lucia Čekovská
Ing. Zdenko Kováč
Lucia Matejová
Ing. Viliam Stockmann, CSc.
Mgr. Jana Lásková

Grafická úprava:

Ing. Peter Valach

Foto na obálke:

Ing. Zdenko Kováč

Adresa redakcie:

LESY SR, š. p.
generálne riaditeľstvo
Námestie SNP 8
Banská Bystrica
975 66
anna.sliacka@lesy.sk
+421 918 444 218

Nie je to tak dávno, keď väčšina úvodníkov nášho časopisu opisovala hektickú dobu, do ktorej sme sa zásluhou rozvíjajúcich sa informačných technológií dostali. Pomaly nebol čas pozdraviť kolegu a prehodiť pár slov. Každý sa niekam ponáhlal, cez mobily a maily sa dohadovali stretnutia ako na bežiacom páse... a potom sa svet spomalil.

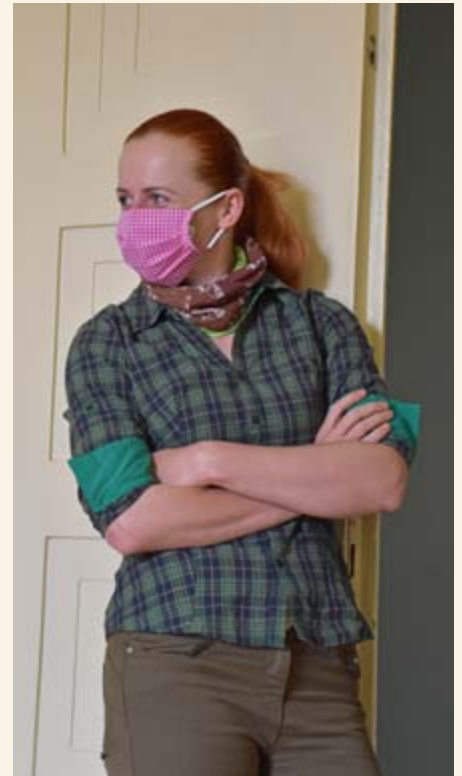
Zrazu ostalo až príliš voľného času, čo zo začiatku padlo ako veľmi vhodne „naplánovaný“ reset, neskôr ako relaxačný prostriedok a nakoniec už len čas, cez ktorý treba vymýšľať niečo nové, aby si človek nezačal sám sebe liezť na city. Spomedzi veľkého množstva možností, čo sa týka spoločenských a športových aktivít, mal človek okrem pobytu doma na výber ešte pobyt v prírode.

No nie všetci návštevníci prírody a predovšetkým lesov, ktoré spravujeme, sú zodpovední. Okrem už spomínaných požiarov ostali v porastoch naozaj viditeľné a desiatky až tisíce rokov sa rozkladajúce stopy ich prítomnosti. Je smutné, že to, čo sa malé deti učia v škôlke, dospelí sami nedokážu zrealizovať. Ale ako hovorí jedno české príslovie: „Komu není shůry dáno, v apatyce nekoupí!“

Až pri nazvime to POTURISTICKEJ vychádzke na svojom úseku lesník zistí, že mu treba pracovnú výbavu rozšíriť nielen o rúška a rukavice, ale tiež o balík vriec na odpady. A to tu radšej nejdeme spomínať, že pre viacerých je les ideálnym miestom pre odvezenie stavebného, často ostrým sklom a keramikou prizdobeného, materiálu. Možno čoskoro pri tak vyspelej spoločnosti bude musieť pojem „hygiena porastu“ rozšíriť aj o túto kapitolu.

Na jednej strane množstvo voľného času, na druhej strane stagnujúci obchod s drevom a spalenie lesníckej prechádzky nám umožnia dôkladnejšie si prezrieť porasty. A možno sa nám popri tom podarí vyčistiť, či opraviť studničky alebo vymeniť nejaké žriedlo využitím zvyšku po ťažbe, či suchára. A možno len vyčistiť odrážku a obnoviť jej účel. Proste zveladiť si priestor, kde trávim väčšinu nášho pracovného (životného) času tak, aby sme sa tam cítili lepšie a popri tom získať dobrý pocit z toho, že sme urobili niečo navyš pre naše lesy. Pretože oni nám denne svojimi mimoprodukčnými vlastnosťami zabezpečujú nielen základné životné podmienky ako je kyslík, či voda, ale tiež zvyšujú náš životný komfort.

Anna Sliacka

20. Ing. Ľubomír Huňa, CSc – pripomínáme si 90. výročie narodenia lesníka, taxátora, človeka, ktorý väčšinu svojho profesného života venoval anatómii lesných drevín, mykológii vo vzťahu k lesným drevinám a hubovými ochoreniam, botanike, rastlinnej systematike, fytogeografii, rastlinnej paleontológii...

21. Majstri ľubov

Spruška, ľub, opálka a mnohé ďalšie pojmy sa človeku ozrejmiť až vtedy, keď načrie do tajomstiev, dnes už nie veľmi bežného spôsobu využívania dreva v oblasti košíkárstva.

22. Udalosti v lesnom hospodárstve pred 100. rokmi – v roku 1920-1921

Okrem iných dôležitých udalostí v tomto období došlo napríklad aj k výmene na poste riaditeľov v podniku Štátne lesy a statky v Banskej Bystrici, kde Ing. Josefa Opletala vystriedal v roku 1921 Ing. Vojtech Kelemen.

21

24

24. Bez žehličky to nejde

V dnešnej rubrike „Zaujalo nás“, sme sa pozreli na výrobu klobúkov. Tie aj dnes tvoria neoddeliteľnú súčasť lesníckej a poľovníckej kultúry. Čo všetko treba urobiť, aby bol výsledkom nášho snaženia klobúk?

25. Živánska veža

Pozostatky živánskej veže, postavenej v polovici 14. storočia a patriacej k neďalekému Hrušovskému hradu, nájdete nad Cigánskou dolinou v okrese Zlaté Moravce.

25. Karpatský horár

V tomto románe z lesníckeho prostredia od Mirona Cerulu sa stretávame s pozitívnym vnímaním lesníckeho stavu a jeho postavením v spoločnosti. Autor v ňom približuje chod lesníckej prevádzky prostredníctvom hlavných postáv, ktorých jedným zo životných poslání je starostlivosť o lesy a lesnú zver.

26. Tajnička • Zasmejte sa • Recept

27. Vtáčie hniezdo

Istý čas strávený vo vtáčom hniezde vám dokáže ponúknuť trochu iný pohľad na svet... Neveríte? Tak potom treba vyskúšať toto jedinečné ubytovanie, ktoré je situované vo švédkej prírode.

27. Erby s nádychom lesa • Jubilea

28. Tajný život zápaliek

Na umenie treba predovšetkým talent, schopnosť pozorovať okolie a samozrejme kreativitu. Presvedčil nás o tom personifikovaný svet zápaliek, ktorého spoločenský život vytvoril a objektívom zachytil Raaj Dey.

27

Otvorený list generálneho riaditeľa

Vážené kolegyně, kolegovia, prečítal som si zhodnotenie stavu na jednotlivých závodoch, ktoré mi sprostredkovala pani riaditeľka Ábelová. Keby som to mal zhrnúť do zjednodušeného výstupu, tak všetky závody majú zásadný problém s odbytom (sú výnimky). Ihličnaté závody varujú, prosia, vyhrážajú sa zodpovednosťou za stav lesov, listnaté začínajú pociťovať nedostatok niektorých sortimentov. Nemenej vážna je otázka dodávateľov prác. Väčšina riaditeľov neschvaľuje „3 dňový“ pracovný týždeň. Je toho samozrejme viac, ale toto sú v zásade témy, ktoré trápia všetkých.

Mám pocit, akoby GR a závody v niektorých prípadoch pracovali protichodne. Nemám to riaditeľom za zlé, robia maximum, aby udržali zdravý chod závodu. Skúsím Vám sprostredkovať niektoré pohľady vedenia tohto podniku, aby ste skúsili v uvažovaní prekročiť hranice obvodu, správy, závodu.

Situácia v obchode je zložitá... táto veta dnes naberá zmysel, ktorý si niektorí z Vás neuvedomujú, alebo nechcú uvedomiť. Zaslali sme z úrovne GR našim obchodným partnerom upozornenie na neplnenie povinností z uzatvorených kúpnych zmlúv. Je predpoklad, že niektoré budú vypovedané. To však neznamená, že máme náhradu!

Veľmi dobre chápem situáciu v smrečnách, pred mesiacom som bol ešte vedúcim lesnej správy na ihličnatom závode. Poznám zákon aj povinnosti OLH. Pracujeme s ministerstvom na zrušení toho nepodareného rozhodnutia z roku 2018, tiež na neplnení lehôt v zákone o lesoch v súvislosti s kalamitou. Viem, že toto opatrenie ochráni vedúcich zamestnancov pred úradníkmi, ale neochráni smrečiny pred chrobákom.

Vedenie podniku musí využiť všetky možnosti, aby udržalo „zdravý“ chod podniku. Preto rozhodlo, že v tejto situácii, sú dôležitejší zamestnanci ako uschýňajúce smrečiny. Je to zjednodušené, ale je to fakt. To či zamestnanci ostanú v máji dva dni doma, nebola polemika... bola to nevyhnutnosť. Môžete sa opýtať odborárov, že tento výsledok je kompromisom, kde vedenie požadovalo viac. Tu nie je na mieste útočiť na odbory, že „nebojujú“ za zamestnancov. Je namieste pýtať sa, čo by bolo, keby odborári „zabojovali“ a nedohodli sa s vedením.

V zložitej situácii sa nachádzajú naši dodávatelia, ktorí sú od nás závislí. Ak by však ťažba nebola zastavená, zásoby by boli ne-

zvládnuteľné. Ale hlavne, nedokázali by sme plniť záväzky voči dodávateľom prác.

Všetky prognózy vývoja nastavujeme na najbližšie dva až tri mesiace, v závislosti od situácie v obchode.

Verím, že keď budem písať nabudúce, bude to optimistickejšie.

Lesu zdar
Ing. Matej Vigoda

Situácia v obchode s drevom nie je priaznivá. Táto stručná formulácia platí v zásade na všetky sortimenty surového dreva. Naš najväčší obchodný partner avizoval v druhom štvrtroku odber na úrovni 65% dohodnutého množstva, čo predstavuje výpadok v dodávkach v množstve približne 100 až 120 tisíc m³.

Problematická je situácia v ihličnatom dreve: z dôvodu vetrových kalamít máme k dispozícii čerstvé drevo kvality III.AB, o ktoré je minimálny záujem. Ešte horšia je situácia v sortimente ihličnatá vláknina. Najväčší spracovatelia tohto sortimentu v mesiaci apríl zastavili nákup a aj takýmto spôsobom reagovali na zlú situáciu na trhu s drevom.

Možno je na niektorom odštepnom závode situácia priaznivejšia, ale na zdokumentovanie aktuálneho stavu Vám v prehľade uvádzam kumulatívnym spôsobom informácie o celkovom predaji, časovom meškaní a stave zásob za LESY SR štátny podnik:

Pre aktuálne obdobie spolupracujeme so zákazníkmi, ktorí majú uzatvorené dlhodobé kúpne zmluvy. Na úrovni odštepnych

závodov bolo umožnené uzatvoriť kúpne zmluvy so všetkými, ktorí prejavili záujem o drevnú hmotu zo štátneho podniku. Zrealizovali sme už dve kolá elektronických aukcií (s úspešnosťou predaja 18%).

Vzhľadom na nepriaznivú situáciu v obchode s drevom predpokladáme v mesiaci apríl plnenie plánovaných tržieb za predaj dreva len na úrovni 40% mesačného plánu. Stav zásob je vyšší oproti plánu cca o 120.000 m³, vo finančnom vyjadrení cca o 4,5 mil. €. Uvedené skutočnosti nepriaznivo vplyvajú na finančnú stabilitu podniku a ohrozujú schopnosť podniku plniť svoje záväzky, či už voči zamestnancom alebo dodávateľom tovaru a služieb. Na základe predpokladu nepriaznivého vývoja finančnej situácie podniku sme boli nútení urobiť aj nepopulárne opatrenia v oblasti výroby a čerpania prekážok v práci, ktoré však zabezpečia preklenutie kritickej situácie. Od 14.4.2020 do 3.5.2020 sme zastavili všetku ťažbu dreva, okrem prác vykonávaných prostredníctvom OZLT a zároveň sme zastavili do odvolania všetku pestovnú činnosť. V prípade, ak by sme nevykonali opatrenia v mesiacoch apríl a máj, ktorých výsledok sa prejaví v cash flow podniku v mesiacoch jún a júl, podnik by sa dostal do nepriaznivej finančnej situácie, ktorú by nedokázal riešiť ani použitím revolvingového úveru.

Zo strany zamestnávateľa boli iniciované kroky k dočasnej úprave Kolektívnej zmluvy na rok 2020. Na základe intenzívnych rokovaní so zástupcami odborovej organizácie, bola na obdobie od 01.04.2020 do 30.04.2020 dohodnutá prekážka v práci na strane zamestnávateľa v rozsahu 7,5 hodiny týždenne s náhradou mzdy vo výške 60% priemerného zárobku. Z dôvodu pretrvávajúceho nepriaznivého finančného stavu štátneho podniku sme dohodli so zástupcami odborovej organizácie prekážku v práci na strane zamestnávateľa v rozsahu 15 hodín týždenne s náhradou mzdy vo výške 60% priemerného zárobku aj na obdobie od 01.05.2020 do 31.05.2020. Štátny podnik má zároveň záujem požiadať o čerpanie finančnej podpory na úhradu náhrady mzdy zamestnanca pri prekážke v práci na strane zamestnávateľa v zmysle Opatrenia č.3A vyhláseného Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny podľa zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov.

Stav plnenia LSR spolu k dátumu	Skutočnosť v m ³	Časové meškanie v m ³	Stav zásob v m ³
9.4.2020	46 765	-80 000	607 000
17.4.2020	74 326	-124 000	580 000
24.4.2020	137 452	-150 000	523 000

Investičný rozvoj podniku v roku 2019

Investičný rozvoj, jeho správna voľba a efektívne využitie sú jedným z hlavných prvkov dynamického rozvoja LSR, š. p. Objektívne plánovanie a riadenie investícií môže v podstatnej miere pomôcť pri zabezpečovaní plnenia rozhodujúcich úloh a taktiež pri optimalizácii nákladovosti väčšiny výrobných procesov.

V roku 2019 podnik plánoval celkovo preinvestovať takmer 26 mil. €, čo je o cca. 50% viac ako je tvorba odpisov. Na prvý pohľad sa javí, že podnik rozšírenou reprodukciou zvyšuje hodnotu a technické parametre spravovaného majetku. Realitou však je, že

väčšina majetku je už odpísaná a nepodieľa sa na tvorbe odpisov napriek skutočnosti, že je naďalej využívaná pri plnení výrobných úloh. Napríklad, investície do odvozných ciest boli plánované v objeme cca. 4,2 mil. €. Pri dobe odpisovania 50 rokov, celkovej dĺžke odvozných ciest 5.000 km a minimálnom aktuálnom náklade na ich výstavbu 150 tis. €/km, by bola reálna tvorba odpisov na úrovni 15 mil. €. Obdobný stav je prakticky u všetkých druhov majetku.

Hlavne v prípade stavebných investícií požiadavky na potrebu realizácie akcií zo strany OZ mnohonásobne prevyšujú mož-

nosti podniku. Vysoké požiadavky sú z veľkej časti zapríčinené dlhodobým nedostatkom finančných prostriedkov na opravy a údržby, v dôsledku čoho mnohé objekty postupne chátrajú a vyžadujú kompletnú rekonštrukciu.

Prehľad o zrealizovaných strojných investíciách

Medzi najvýznamnejšie strojné investície patrí uvedenie do užívania odvozných súprav pre Odštepny závod lesnej techniky. Podvozky nákladných automobilov na odvoz dreva Tatra Phoenix T158 a hydraulické ruky ESSEL EC 185Z a EC 150Z boli zakúpené od externých dodávateľov a skompletizované spolu s polopríviesmi prostredníctvom OZLT Banská Bystrica. Časť novo zakúpených hydraulických rúk poslúžila na prestavbu starších a nepoužívaných hydraulických rúk.

Nemenej dôležitou investíciou v minulom roku bola kúpa dvadsiatich čelných kolesových nakladačov CAT 914M, ktoré slúžia odštepným závozom na manipuláciu drevnej hmoty na jednotlivých expedičných skladoch, ku ktorým boli vyrobené drapáky vlastnej produkcie.

Podrobnejšie informácie o investíciách zakúpených pre oblasť odvoz a manipulácia dreva (dva procesory Caterpillar M320F s procesorovou hlavou WOODY 60 a prekladač materiálov Sennebogen 825 R pre MES Udavské) už boli uverejnené v predchádzajúcich číslach nášho časopisu.

Za významnú investíciu môžeme považovať aj výmenu manipulačnej linky Baljer Zembrod (triediaceho a rozvážacieho vozíka spolu so zosilneným stolom) na MES Prešov. V roku 2019 bola pre MES Ústreg na OZ Námestovo dokončená manipulačná linka ML 40, ktorú realizoval OZLT.

Pre oblasť osobnej a technologickej dopravy bol vysúťažený 18-miestny minibus Ford Transit pre OZ Semenole a automobily pick-up Ford Ranger, ktoré mohli byť na požiadanie jednotlivých odštepných závodov vybavené navijakom, prípadne nádržou na PHM umiestnenou v nákladnom priestore.

Na približovanie dreva bol pre OZ Čadca zaobstaraný lesný kolesový traktor LKT 81 ITL. Pre OZLT Banská Bystrica bol zakúpený

Tab. č. 1 – Plán a skutočné plnenie investícií v roku 2019

Objem investícií	Ročný plán	Skutočnosť celkom	z toho:	
			vlastné zdroje	eurofondy
tis. €				
1. Stavebné práce	10 352,09	8 909,07	8 517,10	391,97
2. Projekčné práce	235,00	469,85	439,45	30,40
3. Iné investície	389,60	135,63	135,63	0,00
4. Záměny pozemkov	0,00	0,00	0,00	0,00
Spolu:	10 976,69	9 514,55	9 092,18	422,37
5. Stroje a zariadenia	10 373,42	12 317,10	11 965,77	351,33
6. DNM	4 620,00	1 394,28	1 394,28	0,00
Spolu:	14 993,42	13 711,38	13 360,05	351,33
Celkom:	25 970,11	23 225,93	22 452,23	773,70

Tab. č. 2 - Rozdelenie finančných prostriedkov (vlastné zdroje) čerpaných na nákup strojných investícií podľa výrobných činností

Výrobná činnosť	Realizovaný nákup tis. €	Podiel z nákupu %
1. Ťažba a približovanie dreva	154,47	1,29
2. Odvoz a manipulácia dreva	8 761,39	73,22
3. Pestovanie, poľnohospodárska a škôlkárska činnosť	458,50	3,83
4. Údržba, servis a iná činnosť	882,45	7,38
5. Osobná a technologická doprava	1 679,76	14,04
6. Výpočtová a kancelárska technika	29,20	0,24
Spolu:	11 965,77	100,00

ML Baljer Zembrod na MES Prešov

UKT Zetor Forterra 120 CL s lisom na balíky sena KVERNELAND 6350 SC14N

Kolesový nakladač CAT 914M

Kolesové rýpadlo Caterpillar typ M320F s procesorovou hlavnicou Woody 60

Grejder CAT 12M3 AWD

motorový grejder Cat 12M3 AWD, ktorý slúži na výstavbu lesných ciest vlastnými kapacitami.

Na OZ Semenoles boli zakúpené škôlkovacie stroje pre potreby jednotlivých škôlkárskych stredísk, ako napríklad sejací stroj sedemriadkový, vyorávač sadeníc, stroj na vyzdvihovanie sadeníc a stroj na vysádzanie odrastkov dvojriadkový.

Pre OZ Liptovský Hrádok a OZ Prešov boli na obhospodarovanie horských lúk zakúpené univerzálne kolesové traktory Zetor Forterra 120, ktoré sú doplnené rozsiahlou výbavou, ako je čelný nakladač, traktorový náves, mulčovač za UKT, bubnová kosa, obracač, zhrňovač, lis na okrúhle balíky, balička na balíky, kombinované lúčne brány a kartáčový zberač semien. Zákazka je spolufinancovaná z projektu „Spoločne za zachovanie a obnovu biodiverzity karpatských horských ekosystémov“ v rámci Programu spolupráce Interreg V-A Poľsko - Slovensko (refundované budú ročné odpisy po dobu 2 rokov).

Prehľad o zrealizovaných stavebných investíciách

V roku 2019 bola ukončená rekonštrukcia spevnených plôch na MES Lednické Rovne, ktorý patrí pod Odštepny závod Považská Bystrica. Aj v celopodnikovom meradle sa jedná z pohľadu rozsahu o výnimočnú stavbu. V rámci celkovej rekonštrukcie došlo ku preloženiu manipulačnej linky, k prekážke VN vedenia a ku spevneniu manipulačných plôch o výmere takmer 22 tis. m² cestným betónom o hrúbke 20 cm. Celková obstarávacía cena je cca. 2,2 mil. € bez DPH. Realizáciou tejto akcie došlo výrazným spôsobom ku zlepšeniu pracovných podmienok na ES. Počas suchých letných mesiacoch bol problémom stály prach roznášaný vetrom a počas daždivých období i v zime bolo cca. 80% plochy skladu pokrytého hlbokým blatom, ktoré nebolo možné odstrániť bežnými technickými prostriedkami.

Ďalšou významnou investíciou bolo dokončenie rekonštrukcie hlavnej dolinovej lesnej cesty v Hrochotskej doline na OZ Kriváň, ktorá tvorí kostru lesnej dopravnej siete pre oblasť Poľany. V celkovej dĺžke 8,9 km bola zrealizovaná reprofilizácia krytu účelovej komunikácie recyklačnou frézou na mieste. Únosnosť zamokrených úsekov bola zvýšená osadením dvojsej geomreže a následne boli položené dve vrstvy asfaltu v celkovej hrúbke 10 cm. Celková cena obstarávacia cena je cca. 1,6 mil. € bez DPH.

V rámci zvyšovania hustoty lesných ciest bola zrealizovaná lesná cesta Vrstevnícová na území LS Duchonka, OZ Prievidza. Už ako z názvu vyplýva, jednalo sa o lesnú cestu prechádzajúcu vrstevnícovou rozsiahleho územia, kde prepojila tri existujúce dolinové cesty a tým sprístupnila veľké územie. Lesná cesta Vrstevnícová bola vybudovaná podľa požiadaviek na lesné cesty kategórie 2L so sezónou prevádzkou, kde vozovka je vytvorená z prašným povrchom z kameniva. Dĺžka lesnej cesty je 14,4 km a súčasťou odvodňovacieho systému je

MES Sečovce - nový stav

Tab. č. 3 – Rozdelenie finančných prostriedkov (vlastné zdroje) čerpaných na obstaranie stavebných investícií podľa druhov stavieb

Stavebné práce	tis. €	%
Lesné cesty	5 029,10	59,05
Drevosklady	1 779,69	20,90
Lesné škôlky	34,65	0,41
Bytová výstavba	88,42	1,04
Ostatné stavby	1 585,24	18,60
Zahradzanie bystrín	0,00	0,00
Ekologické stavby	0,00	0,00
Spolu:	8 517,10	100,00

72 priepustov. Predpokladaná hodnota zákazky bola viac ako 2 mil. € bez DPH a požadovaný termín plnenia bol vzhľadom na rozsah stavby určený na 12 mesiacov. Víťaznú ponuku predložila spoločnosť Swietelsky-Slovakia, spol. s r.o. s cenou 1,16 mil. € a dobou realizácie 8 týždňov. Aj napriek nie optimálnemu počasiu (v lokalite sa vyskytli povodňové stavy) dodávateľ dodržal všetky zmluvné a technické podmienky a za preukázanú profesionalitu a ukážkové riadenie prác sa mu aj touto cestou chceme poďakovať.

Samozrejme, v rámci investičných plánov sú realizované aj finančne menšie akcie, ktorých realizáciou dokážeme výrazne zlepšiť pracovné podmienky na pracoviskách. Každý rok realizujeme napojenia existujúcich objektov na inžinierske siete. Minulý rok to bolo zriadenie kanalizačnej prípojky ku hájenke Kuchyňa a plynofikácia LS Majdán. Tieto stavby nie sú náročné v rámci realizácie, ale často im predchádza zložitá investorská príprava spojená s vybavením všetkých potrebných povolení a vyjadrení. Bez iniciatívy a zodpovedného prístupu referentov TPV na OZ by takéto akcie nemohli byť realizované.

Každoročne dochádza ku zlepšovaniu podmienok aj v rámci administratívnych priestorov našich lesných správ, odštepných závodov a expedičných skladov. V roku 2019 bola medzi inými zrealizovaná aj rekonštrukcia administratívnej budovy na manipulačno-expedičnom sklade Sečovce (OZ Sobrance). Okrem zvýšenia bezpečnosti a komfortu došlo aj ku vytvoreniu priestorov pre LS Sečovce. Úsporou nákladov na prevádzku samostatnej budovy LS je možné v pomerne krátkom čase zabezpečiť návratnosť investície a zároveň zabezpečiť na pracoviskách požadovaný kvalitatívny štandard.

Nezabúda sa ani na zabezpečenie vhodných podmienok pre odstavovanie využívanej techniky, čím sa predlžuje jej životnosť a taktiež je možné vykonávať jej pravidelný servis a údržbu aj pri horšom počasí. Za týmto účelom boli vybudované nové garáže pre čelné nakladače na expedičnom sklade Gašparovo v pôsobnosti odštepného závodu Beňuš.

Vypracoval: kolektív odboru investícií

MES Sečovce – pôvodný stav

MES L. Rovne

LC Hrochoťská dolina

Garáže ES Gašparovo

Výsledky hodnotenia úrovne hospodárenia lesných správ za rok 2019

LESY Slovenskej republiky, š.p. majú, ako množstvo iných firiem, zavedený „vnútorný systém riadenia kvality výsledných produktov“, ktorý je jedným zo základných prvkov manažmentu firiem. Aj keď výsledok našej práce – produkt našej činnosti je diametrálne odlišný od klasických produktov iných firiem, je cieľom jeho permanentné zlepšovanie. Základným poslaním š.p. LESY SR tak ako to definuje jeho Zakladacia listina je správa lesného a iného majetku vo vlastníctve Slovenskej republiky. Výsledkom našej činnosti je teda zodpovedajúca starostlivosť o zverený lesný majetok vo vlastníctve štátu premietnutá do stavu lesných zdrojov.

LESY Slovenskej republiky od svojho vzniku zabezpečovali hospodárenie v lesoch v duchu najlepšej lesníckej praxe. Aj napriek dosahovaným výsledkom sa dovtedajší systém obhospodarovania lesov každým rokom viac a viac odchyľoval a bohužiaľ aj v súčasnosti odchyľuje od požiadaviek „laickej“ verejnosti na stav lesných porastov. Na základe viacerých podnetov a vplyvov bol v roku 2004 zavedený prvý „testovací“ model systému riadenia kvality, a to v podobe Príručky kvality a smernice Systém riadenia kvality lesných zdrojov známy aj ako SRKLZ. Všetky systémy riadenia kvality sú špecifické tým, že sú otvorené a dynamicky sa vyvíjajúce. V tomto duchu je SRKLZ pravidelne dopĺňaný o nové požiadavky vyplývajúce z vlastných zistení ako aj z podnetov vonkajška.

Systém hodnotenia úrovne hospodárenia lesných správ bol zavedený v roku 2012. Cieľom bolo vytvorenie nástroja umožňujúceho vzájomné porovnanie jednotlivých lesných správ a to aj napriek ich odlišnosti, či už vo veľkosti, štruktúre obhospodarovaných lesov či personálnej obsadenosti. Zároveň tento systém umožňuje na základe výsledkov hodnotenia lesných správ odvodene porovnávať kvalitu úrovne obhospodarovania lesov na jednotlivých OZ.

Hodnotenie úrovne hospodárenia LS je dôležitým systémovým prvkom umožňujúcim predchádzať negatívnym javom v systéme obhospodarovania lesných zdrojov ako aj zisťovať systematickosť negatívnych zistení a ich vplyv na výsledok. Výsledky sú zároveň podkladom pre zlepšovacie procesy.

Hodnotenie bolo vykonané podľa Mop LV 015(3) „Integrovaný systém hodnotenia úrovne hospodárenia lesných správ“. Hodnotil sa súbor siedmich parametrov pre hodnotenie riadiacich procesov na LS, súbor 15 parametrov pre hodnotenie analyticko-evidenčných činností súvisiacich s procesom starostlivosti o lesy a súbor 16 parametrov hodnotiacich skutočný stav lesa. Ukazovateľmi parametrov

hodnotenia sú požiadavky „Štandardu riadenia trvalo udržateľného obhospodarovania lesov v š.p. LESY SR a Štandardu trvalo udržateľného obhospodarovania lesov“.

„Spôsob a metódy hodnotenia“

- Každý parameter sa klasifikuje relatívnou hodnotou miery plnenia parametra, ktorá vyjadruje stupeň plnenia parametra.
- Hodnota miery plnenia parametra je vážený aritmetický priemer hodnoty plnenia ukazovateľov náležiacich danému parametru a váhy ich významnosti.
- Hodnota merateľného ukazovateľa je vážený aritmetický priemer miery plnenia dielčích požiadaviek a váhy ich významnosti.
- Miera plnenia hodnotiteľného ukazovateľa odzrkadľuje úroveň poznania a prístup LS k plneniu požiadavky.
- Váha významnosti odzrkadľuje významnosť daného parametra, alebo danej požiadavky oproti iným parametrom, alebo požiadavkám na rovnakej hierarchickej úrovni.
- Postup hodnotenia ukazovateľov a klasifikácia hodnotenia sú uvedené v hodnotiacich dotazníkoch.

Východiskom pre hodnotenie sú výsledky interných auditov dodržiavania požiadaviek štandardu TUOL a výsledky auditov certifikačných orgánov.

Výsledky za rok 2019

Odbor hospodárskej úpravy lesov a certifikácie vykonal audit na 11 LS, odbor životného prostredia na jednej LS a certifikačný orgán TÜV SÜD Slovensko na 11 LS

A. Výsledky hodnotenia procesov 1. Hodnotenie úrovne riadenia

Posudzuje sa 28 kritérií v rámci siedmich parametrov. Posudzovanie sa vykonalo na základe podkladov, ktoré boli k dispozícii na lesnej správe. Získaná informácia zodpovedá skutočnému stavu na LS. Na všetkých hodnotených LS bola úroveň riadenia LS posúdená z úrovne GR LSR.

Priemerná úroveň riadenia v rámci š.p. LESY SR v roku 2019 podľa hodnotenia GR dosiahla 96,41% bodu (96,21% bodu v roku 2018 – zlepšenie 0,2% bodu).

Na vybranej vzorke LS z roku 2019 oproti vzorke LS z roku 2018 nebola zistená zmena vo výsledkoch hodnotenia.

hodnotenie	stav plnenia	Počet bodov	Popis
vysoká kvalita	Požadovaný, priaznivý stav	95-100	Zhoda s cieľom alebo; Drobné nedostatky operatívne odstrániteľné.
uspokojivá kvalita		90-94,99	
priemerná kvalita	Udržateľný stav	75-89,99	Prijateľná nezhoda: Požiadavka štandardu je priebežne zabezpečovaná. Cieľ požiadavky je plnený minimálne na 60%.
zaostávajúca kvalita	Rizikový stav	60-74,99	
slabá kvalita	Nepriaznivý stav	40-59,99	Závažná nezhoda: Cieľ požiadavky je plnený aspoň na 20%. Nápravu stavu je možné dosiahnuť hospodárskymi opatreniami
upadajúca kvalita		20-39,99	
nedostatočná kvalita	zlyhanie	Menej ako 20	Nedostatočné plnenie požiadaviek štandardu alebo ignorovanie legislatívy a podnikových predpisov

V pásme vysokej kvality sú hodnotené parametre (v zátvorke údaj za rok 2018):

- Dokumentovanie obhospodarovaného majetku 97,39% (99,11%)
- Organizácia a riadenie lesnej výroby 99,46% (97,45%)
- Vedenie a zlepšovanie 95,66% (96,08%)
- Komunikácia s verejnosťou 97,97% (98,03%)
- Vedenie písomností 99,64% (100,00%)

V pásme uspokojivej kvality sú hodnotené parametre:

- Plánovanie lesnej výroby 94,74% (94,85%)
- Kompetentnosť 93,80% (93,37%)

Vo všetkých parametroch ostal kvalitatívny stav nezmenený

2. Hodnotenie analyticko-evidenčných činností

Posudzuje sa 38 kritérií v rámci 16 parametrov. Posudzovanie sa vykonalo na základe podkladov, ktoré boli k dispozícii na lesnej správe. Získaná informácia zodpovedá stavu na LS.

Priemerná úroveň analyticko-evidenčných činností v rámci š.p. LESY SR v roku 2019 dosiahla podľa hodnotenia 94,80%, čo znamená zhoršenie o jeden stupeň oproti výsledkom hodnotenia v roku 2018 (95,55% bodu).

V dvoch parametroch došlo k zhoršeniu úrovne kvality o jeden stupeň. V dvoch parametroch došlo k zlepšeniu o jeden stupeň, 11 parametrov je v nezmenenom stave. V pásme zaostávajúcej a nižšej kvality nie je hodnotený žiaden parameter.

V pásme vysokej kvality je hodnotený parameter:

- Programy starostlivosti o lesy 98,64% (98,91%) nezmenený stav
- Ochrana lesných pozemkov 97,36% (96,99%) nezmenený stav
- Dodržanie potenciálu prirodzenej obnovy stanovišťa 99,00% (99,55%) nezmenený stav
- Zabezpečené lesné porasty 97,46% (97,57%) nezmenený stav
- Dodržanie zásad ťažby dreva 97,27% (97,68%) nezmenený stav
- Ťažbovo-dopravný proces 97,68% (98,70%) nezmenený stav
- Evidencia ochrany lesa 95,70% (94,15%) zlepšenie o jeden stupeň
- Dokumentácia poľovníctva 97,94% (97,71%) nezmenený stav
- Požiarna prevencia 100,00% (99,72%) nezmenený stav
- Dokumentácia lesov osobitných prírodných hodnôt 98,74% (98,40%) nezmenený stav
- Vodohospodárska infraštruktúra 100,00% (99,17%) nezmenený stav

V pásme uspokojivej kvality sú hodnotené parametre:

- LHE 94,81% (98,08%) zhoršenie o jeden stupeň
- Plošný rozsah prečistiek 91,39% (89,98%) zlepšenie o jeden stupeň

V pásme priemernej kvality sú hodnotené parametre:

- Straty na zalesňovaní 84,96% (85,02%) dlhodobozmenený stav
- Plošný rozsah výchovy do 50 r. 83,93% (86,87%) zhoršenie o jeden stupeň (návrat na dlhodobú úroveň)

3. Hodnotenie stavu lesa

Posudzuje sa 47 kritérií v rámci 16 parametrov. Posudzovanie sa vykonalo v teréne na náhodne vybratej vzorke lesných porastov. Vypovedacia hodnota o stave lesa je preto len orientačná a nemusí zodpovedať skutočnému stavu plnenia požadovaných kritérií.

Priemerná úroveň kvality lesnej výroby v rámci š.p. LESY SR dosiahla v roku 2019 podľa hodnotenia 97,86%, čo znamená nezmenený stav oproti výsledkom hodnotenia v roku 2018 (97,42%).

Oproti roku 2018 došlo v jednom parametri k zlepšeniu o jeden stupeň, pričom všetky sa nachádzajú v pásme vysokej kvality. U ostatných parametrov ostal stav nezmenený v pásme vysokej kvality.

V pásme vysokej kvality sú hodnotené všetky parametre:

- Stabilizácia a obnova hraníc LP a JPRL 98,31% (97,53%) nezmenený stav
- Obnova – zalesňovanie 96,12% (96,69%) nezmenený stav
- Zabezpečenie lesných porastov – 97,39% (98,26%) nezmenený stav
- Splnenie účelu výchovy mladiny – 99,27% (98,91%) nezmenený stav
- Splnenie účelu výchovy prebierkami – 96,31% (94,96%) zlepšenie o jeden stupeň
- Obnovné postupy – 99,28% (98,71%) nezmenený stav
- Ťažba a doprava dreva – 95,92% (95,62%) nezmenený stav
- Ochrana lesa a spracovanie kalamity – 97,60% (96,51%) nezmenený stav
- Poľovníctvo – 97,84% (97,68%) nezmenený stav
- Ochrana pred požiarmi – 98,86% (97,92%) nezmenený stav

- Starostlivosť o LOPH – 98,09% (95,84%) nezmenený stav
- Vodné toky – 99,02% (98,56%) nezmenený stav
- Lesná dopravná sieť – 95,48% (95,72%) nezmenený stav
- BOZP – 99,49% (98,88%) nezmenený stav
- Ochrana životného prostredia – 97,68% (97,43%) nezmenený stav
- Využívanie lesov verejnosťou – 100,00% (100,00%) nezmenený stav

B. Hodnotenie lesných správ

Vzorka lesných správ, v ktorých bol vykonaný audit je rôznorodá, o čom svedčia nasledujúce znaky:

- Nad obvyklý a „zvládnuteľný“ rámec (do štyri) je počet obhospodarovaných lesných celkov v dvoch lesných správach: Sabinov 11 a Turčianske Teplice sedem.
- „Optimálny“ - jeden lesný celok obhospodaruje osem lesných správ: Lozorno, Sládkovičovo, Topolčianky, Dubodiel, Paráč, Hronec, Brod a Veľká Lúka.
- Vyšší počet riadených zamestnancov vedúcim LS oproti priemeru hodnotených správ (8,65) je v deväť lesných správach: Partizánske – 15, Turčianske Teplice, Malužiná, Moravany nad Váhom – po 12, Sabinov, Brod – po 11, Smolník – 10, Vígláš, Topolčianky – po deväť.
- Výrazne vyššia (o viac ako 15%) výmera pripadajúca na vedúceho LO oproti priemeru hodnotených správ (988 ha) je v štyroch lesných správach: Krásnohorské Podhradie – 1756 ha, Púchov – 1511 ha, Sabinov – 1362 ha, Luboreč – 1150 ha.
- Výrazne nižšia (o viac ako 15%) výmera pripadajúca na vedúceho LO oproti priemeru hodnotených správ (988 ha) je v piatich lesných správach: Sládkovičovo – 682 ha, Paráč – 701 ha, Vígláš – 752 ha, Veľká Lúka – 820 ha, Topolčianky – 830 ha.
- Výrazne vyššia priemerná ročná ťažba na vedúceho LO oproti priemeru hodnotených správ (4338 m³) je v štyroch lesných správach: Turčianske Teplice 7716

m³, Dubodiel 5623 m³, Smolník 5484 m³, Hronec 5177 m³.

- Výrazne nižšia priemerná ročná ťažba na vedúceho LO oproti priemeru hodnotených správ (4338 m³) je v piatich lesných správach: Sládkovičovo 2841 m³, Malužiná 3010 m³, Moravany nad Váhom 3053 m³, Sabinov 3057 m³, Lozorno 3626 m³, Ľuboreč 3643 m³.

V tabuľke sú uvedené základné charakteristiky hodnotených lesných správ s dosiahnutými percentuálnymi bodmi hodnotenia procesov.

Priaznivý stav hospodárenia vo vysokej kvalite dosiaholo 20 lesných správ

Priaznivý stav hospodárenia v uspokojivej kvalite dosiahli tri lesné správy

Udržateľný stav hospodárenia v priemernej kvalite a nižší nebol zistený v žiadnej lesnej správe

Zhrnutie

Výsledky hodnotenia úrovne hospodárenia lesných správ v roku 2019 potvrdili udržanie kvality. Je veľmi potešujúce, že všetky hodnotené lesné správy boli hodnotené vo vysokej resp. uspokojivej kvalite.

Priaznivé výsledky hospodárenia LS nezávisia od ich územnej veľkosti, výšky úloh, počtu LO a zamestnancov ústredia LS. Založené sú na systéme práce a prístupe k povinnostiam vyplývajúcich z konkrétneho pracovného zaradenia.

Čo sa týka fungovania lesných správ a spôsobu ich riadenia existujúce rozdiely medzi jednotlivými lesnými správami sú dané skúsenosťami a autoritou vedúcich LS ako aj spôsobom ich vedenia a usmerňovania zo strany OZ. Na mnohých LS je stále uplatňovaný operatívny prístup úzko zameraný len na zabezpečenie lesnej výroby bez vnímania širších súvislostí jej dopadov na plnenie ochranných, environmentálnych a sociálno-spoločenských funkcií a podmienok.

Príčina tohto stavu spočíva v hĺbke a efektívnosti prenosu úloh a informácií zabezpečujúcich riadne fungovanie lesnej správy a podporujúcich jej trvalé zlepšovanie vo vzťahu k nej samotnej ako aj vonkajšiemu prostrediu. Tento prenos je nutné uplatňovať nielen v línii OZ – LS ale aj na úrovni LS – LO a LO – dodávateľ. Je treba povedať, že tento proces patrí medzi rizikové miesta v riadení,

Názov LS	Výmera	Správa nevedovaných lesov	počet LC	počet LO	zamestnanci			zaťaženosť ved. LO		výrobná náročnosť v m ³ + ha	hodnotenie LS			
					ústredie LS	vedúci lesníckych útvarov	počet zam. riadených vedúcim LS	Ø výmera	Ø ťažba		úroveň riadenia	analyticko-evidenčná časť	stav lesa	spotu
Ľuborno	4497	322	1	5	2	5	6	899	3626	22625	91,85	87,85	94,29	91,06
Moravany nad Váhom	8830	3230	3	30	3	10	12	883	3053	39362	98,12	95,18	98,62	97,90
Sládkovičovo	5145	2150	3	6	3	6	8	858	4368	31353	90,65	90,11	98,38	93,04
Sabinov	5751	2029	3	5	3	5	7	1150	3643	23964	95,87	94,72	96,21	95,33
Sládkovičovo	2047	1370	1	3	2	3	4	682	2841	10570	95,11	92,65	98,56	95,35
Trozdianky	5809	195	1	7	3	7	9	830	4889	40031	99,46	98,37	97,49	98,44
Portičianske	10350	911	3	13	4	12	15	863	3751	55360	98,19	94,88	98,42	97,16
Dubodiel	5222	1386	1	5	3	5	7	1044	3623	33391	98,45	95,77	98,29	97,90
Ľuboreč	9063	7411	3	6	3	6	8	1511	4236	34479	98,87	94,62	97,96	96,88
Turčianske Teplice	8353	526	7	9	4	9	12	928	7716	37294	92,61	93,60	96,18	94,06
Turčianska	4854	1152	3	5	4	5	8	971	4748	28594	96,73	93,64	98,51	96,29
Prácheň	4203	32	1	6	3	6	8	701	4109	28856	95,32	95,24	97,78	96,13
Malužiná	8285	0	4	9	4	9	12	921	3010	35372	95,38	92,64	97,48	95,10
Hronec	3883	0	1	5	3	4	6	971	5177	24589	98,83	98,15	99,14	98,71
Strovecká Ľapa	6708	297	2	6	3	6	8	1118	4762	35278	96,90	96,30	96,46	96,53
Ľad	7968	2096	1	8	4	8	11	996	4071	40536	97,84	96,52	97,40	97,25
Výtlak	5263	212	3	7	3	7	9	757	4006	33302	97,66	96,12	98,04	97,60
Výtlak Loka	4099	0	1	5	3	5	7	820	4084	24519	98,09	95,04	98,11	97,15
Turčianska Podiviac	7025	167	2	8	3	4	6	1756	4203	23836	95,17	95,58	97,31	96,02
Gronec	8724	306	4	9	3	8	10	1091	3484	32937	97,20	95,00	99,24	97,15
Sabinov	10896	6367	11	9	4	8	11	1362	3057	39349	97,70	93,55	97,86	96,90
Stropkava	4685	917	2	5	3	5	7	947	4380	26584	98,99	96,57	98,62	98,06
Ľad	5593	758	4	6	3	6	8	932	4945	35201	94,84	98,95	99,49	97,77
príemer	6402	1384	2,83	6,83	3,17	6,48	8,65	988	4838	34502	96,41	94,80	97,86	96,34

čoho prejavom je podceňovanie situácie, nedostatok osobnej disciplíny, nevedomosť a povrchnosť, ktoré vedú k roztváraniu nožnic medzi „chceným a skutočným“.

Zistenia:

- Od zavedenia systému hodnotenia lesných správ (interných auditov SRKLZ) sme sa dostali do stavu opätovných auditov na jednotlivých lesných správach. Audity ukazujú kvalitatívny posun na všetkých lesných správach.
- Kvalita lesných správ sa postupne vyrovnáva a posúva sa na úroveň, ktorá sa na začiatku javila takmer nedosiahnuteľná.
- Zavedenie prémie za výsledky hodnotenia úrovne hospodárenia LS malo veľmi pozitívny prínos. Od ich zavedenia výsledky hodnotenia stúpajú. Lesné správy sú na audity dostatočne pripravené.
- Aj keď v roku 2019 neboli identifikované výrazne zaostávajúce oblasti, určitá časť parametrov poukazuje na skutočnosť, že spôsob ich hodnotenia bude musieť prejsť revíziou a to najmä z nasledovných dôvodov:
  - V roku 2019 došlo k rozsiahlej novelizácii dvoch významných legislatívnych predpisov, a to zákona o lesoch a zákona o ochrane prírody a krajiny

- Tlak verejnosti na hodnotenie kvality obhospodarovania lesov neustále rastie a pribúdajú kvalitatívne požiadavky, na ktoré sme akosi neboli zvyknutí (poškodenie terénu, vodných tokov, ošetrovanie stromov, vzhľad obnovných prvkov, výber stromov pre ťažbu...). To, čo my považujeme za normálne, verejnosť považuje za devastačné a zničené. Z tohto titulu pribúda podnetov na prešetrenie opodstatnenosti držby certifikátu/osvedčenia
- Do hodnotenia nám vstúpil nový prvok, a to prvé uvádzanie dreva na trh a jeho kontroly. Výsledky kontrol poukazujú na potrebu podrobnejšieho hodnotenia tejto oblasti.
- Stále ešte u časti vedúcich LS pretrvávajú averzie k samohodnoteniu – t.j. nastaveniu zrkadla vlastnej práci. K dotazníkom samohodnoteniam popisujúcim minimálny štandard úrovne hospodárenia lesnej správy je prístupované len z povinnosti „vyškrtáť políčka“ a zaslať ich na OZ resp. GR napriek tomu, že ich poslaním je zjednodušiť vedúcemu LS porovnanie skutočného stavu LS s požadovaným stavom.

Pri hodnotení úrovne hospodárenia za rok 2019 sa ukázala skutočnosť, že pri posune vpred musia všetci zainteresovaní splniť tri podmienky: musia chcieť, musia vedieť a musia aj môcť. Môcť v tomto prípade znamená musieť, veď sa jedná o naplnenie poslania podniku. Vedieť závisí od prístupu k informáciám, osobnosti, zručnosti a možnosti osobnostného rastu a chcieť závisí od prístupu zamestnanca, jeho lojality k podniku a v neposlednom rade aj motivácie človeka na každom mieste riadenia. V našom prípade by mal byť rozhodujúcim a dlhodobým meradlom úspechu priaznivý stav lesa, za ktorý sú zodpovední všetci zamestnanci bez ohľadu na miesto pracovného zaradenia.

Ing. Zdenko Kováč

Ako sa teraz sadia stromčeky v lesoch na Horehroní

Už dávnejšie som si chcela vyskúšať na vlastnej koži, ako by som teraz fyzicky zvládla sadenie stromčekov, lebo som už skoro vo veku ako boli dôchodkyne, s ktorými som ja sadila stromčeky ako študentka na vysokej škole. Odvtedy sa časy veľmi zmenili. Namiesto dôchodkyň neskôr sadili stromčeky mladšie aj staršie ženy, sem tam aj dôchodkyne a dokonca aj chlapi, ak nemali čo iné v pestovnej činnosti robiť. Nie už ako sezónni robotníci so všetkými nárokmi zamestnancov, ale ako živnostníci, alebo dohodári. Tak som sa odhodlala ešte na jeseň osloviť jednu zo živnostníčok, o ktorej viem, že neďaleko môjho bydliska vykonáva pestovnú činnosť, či môžem na jar ísť zasadiť s nimi zopár stromčekov, len tak ako dobrovoľníčka bez nároku na odmenu. Súhlasila, že bez problémov, lebo v posledných dvoch až troch rokoch bol už problém zohnať ľudí na prácu v lese, hlavne pestovnú činnosť vykonávali už prevažne len Rómovia a že sa jej zide každá posila či už na sadenie, alebo na dozor nad prácou Rómov. Prišlo mi vhod, že teraz v apríli a v máji boli dni v týždni, kedy pre prekážku v práci som nemohla vykonávať svoju prácu v podniku, tak som sa jej ozvala, že by som mohla ísť už aj ja konečne do lesa na skusy s krompáčom. Tušila som, že sa asi situácia výrazne zmenila oproti minulému roku so záujmom o prácu v pestovnej činnosti, pretože pandémia COVID-19 spôsobila, že je o prácu v lese oveľa väčší záujem ako minulý rok. A keďže sa okrem obnovy lesa ostatné práce v pestovnej činnosti nevykonávajú, nemohla ani všetkých záujemcov o túto prácu zamestnať a teda sa „karta obrátila oproti minulému roku o 100%“. Takže z mojej dobrovoľníckej aktivity momentálne vzišlo, ale napriek tomu som sa opýtala, ako to zvláda s pracovnou skupinou cca 20 Rómov nielen z Horehronia, ale cestujúcich denne až z Hranovnice a zo Spiša (čo je asi cca 70 km). Môžem teda opísať, ako táto práca vyzerá, ako prebieha a čo všetko je s ňou spojené - teraz nie po odbornej stránke, ale tak ako to reálny život priniesol.

Pochválila Rómov, že sú pracovití, že chcú robiť, lebo potrebujú živiť rodiny. Niektorí sú živnostníci, niektorí pracujú na dohodu. Ale čo je nevyhnutné - je kontrola ich práce, hneď na mieste je potrebné ich usmerňovať ako majú sadiť stromčeky, v akej vzdialenosti a ktoré druhy tak, aby sa vystriedali všetky určené dreviny na zalesnenie /už sa nesadia len smrekové monokultúry/. A na to potrebuje ľudí,

ktorí nesadia stromčeky, ale len dozerajú na nich (jeden človek cca na päť Rómov), či dobre sadia, lebo bez tejto kontroly by sa nedalo spoľahnúť, či je všetko dobre urobené. To sme v časoch, keď som brigádovala s dôchodkyňami mali „faktorku“, ktorá dala pokyny, čo a ako a prácu si prišiel prevziať už len pán horár. Skriňová Avia nás odviezla skoro až na pracovisko a takisto poobede po nás aj prišla. No ale to bolo už takmer pred 36 rokmi, keď som bola študentka.

Spýtala som jej ďalej, či je pravda, že výplaty za túto prácu pre Rómov fungujú ako napr. v Anglicku, to jest na konci každého týždňa dostanú v hotovosti to, čo si zarobili ako preddavok. Potvrdila mi, že áno, že bez toho to nejde. V piatok je výplatný deň, dostanú svoj preddavok. Tak sa pýtam ďalej, že z čoho to platí, keď jej faktúra bude uhradená so splatnosťou 30 dní od skončenia mesiaca, za ktorý boli práce vykonávané. Na to je potrebná pôžička - úver, ktorý na začiatku sezóny musí mať vybavený, aby mohla takto priebežne platiť preddavky aj za práce, ktoré budú uhradené od prvého dňa práce až po 60 dňoch. No tak na záver môžem konštatovať, že toto je naozaj ťažké podnikanie. Za takýchto podmienok sa človek až čuduje, že to ešte takto funguje. Ale ako sa vraví, človek si zvykne aj na šibenicu a zrejme má táto práca živnostníka ešte nejakú inú „pridanú hodnotu“. Dúfam, že nie je len existenčnou nevyhnutnosťou. Musí to robiť človek, ktorý má rád túto prácu, dobre sa cíti v lese a teší sa, že niečo urobil pre jeho obnovu. Ale aký smutný je pohľad, keď neďaleko od jeho pracoviska vidí ešte vyschnuté stojace smrek, alebo nebudaj už ďalšie ležiace stromy, ako dôsledok veternej kalamity.

Je nám veľmi ľúto týchto zničených stromov, ktoré nielenže chýbajú v lese, aby produkovali kyslík a zachytávali vodu, ale aby aj lahodili ľudskému oku pri prechádzke po zdravom lese, kde veľakrát nájdeme oázu pokoja a ticha pri každodennom zhone. Máme teraz viac voľného času aj na prechádzky po lesných cestách a pozoráme sa na les inými očami, lebo vidíme ako trpí, či už z dôvodu prírodných živlov, alebo ľudských rozhodnutí. Ďalší smutný pohľad je aj na vyrobené drevo na odvozných miestach a expedičných skladoch - je ho všade veľa, akoby ho odrazu nikto nepotreboval... A boli časy, keď to bolo naopak. Keď sa spracovatelia dreva sťažovali, že nemajú pokryté dodávky na svoje výrobné kapacity. Ako sa to všetko rýchlo

zmení. Smutné na tom je však to, že tento nešťastný trhový mechanizmus spôsobuje, že ak sa drevo nepredáva, alebo sa predá pod výrobnú cenu, chýbajú peniaze aj na obnovu lesa, o ktorej som vyššie písala, ako dnes funguje... Obnova lesa neznamená, len zasadenie stromčeka, niekedy v strmom suchom svahu, ale aj rad ďalších prác ako je vyžínanie buriny, ochrana proti ohryzu zverou, neskôr výrub nežiadúcich drevín, prečistky, prerezávky a iné výkony. Tieto práce sa financujú z predaja dreva, neexistuje v súčasnosti štátna podpora týchto činností. Ale sú určite aj štáty, ktoré ako napr. Česká republika, sú oveľa horšie na tom, ako Slovensko, čo sa týka znehodnoteného dreva lykožrútom, ale finančne pomáhajú pri obnove poškodených porastov ich majiteľom, lebo celá spoločnosť potrebuje, aby nový les na týchto holých plochách čím najskôr vyrástol a produkoval kyslík.

Je to investícia celej spoločnosti do budúcnosti, do zdravého životného prostredia. Lebo tak ako štát teraz chráni svojich obyvateľov pred pandémiou koronavírusu, aby mohli mať zdravé pľúca a dýchať prirodzený kyslík (nie umelý na pľúcnej ventilácii), tak ak si nebudeme podobne chrániť aj les, ľahko sa môže stať, že „lykožrúťová pandémia“ spôsobí, že nebudeme mať čo týmito zdravými pľúcami dýchať...

Ing. Jana Jagerčíková

Domácka práca počas pandémie COVID-19, jej výhody a nevýhody

Keď Mgr. Sliacka poslala mail, v ktorom oznámila termín zaslania príspevkov do májového čísla Lesníka, spýtala som jej, či sa niekto chytil myšlienky popísať svoje skúsenosti a dojmy z domáckej práce. Tá nám bola umožnená od 18.3.2020 a pre niektorých trvá naďalej aj počas mesiaca máj. Povedala mi, že nie a že je to dobrý nápad napísať o niečom, čo sme prvýkrát absolvovali počas zamestnania v podniku LESY SR. Tak som sa tejto myšlienke chytila a povedala som si, že to skúsím.

To, čo je v niektorých, hlavne IT spoločnostiach v dnešných časoch už nie žiadnou zvláštnosťou, sa zrazu aj pre nás stalo „nevyhnutnosťou“. Situácia so šíriacim sa vírusom COVID-19 spôsobila, že bola vyhlásená pandémia a epidemiológovia odporučili zdržiavať sa doma. Tam kde to bolo možné, sa začalo pracovať z domu. Naše domy, alebo byty sa mali stať na nejaký čas – nikto dopredu nevedel na ako dlho – útočiskom, ochranou pred nebezpečným vírusom, ale zároveň aj pracoviskom. Keďže som už prácu z domu mala vyskúšanú po operácii kolena v septembri 2018, vedela som, že pri súčasnom informačnom systéme SAP dobre funguje pripojenie na diaľku cez USB kľúč HUAWEI, alebo aj cez vzdialené pripojenie cez domáce WIFI. Takže sme privítali túto možnosť celkom s potešením, hlavne keď v mojom prípade som si týmto ušetrila aj dve hodiny k dobru, ktoré by som denne precestovala autom do práce z Polomky do B. Bystrice. A k tomu všetkému necítila som sa ani osamelo, lebo z domu so mnou pracoval aj môj kolega a zároveň manžel Marián. Ako pri všetkom v živote, ukázalo sa, že aj tento pracovný režim má svoje výhody a aj nevýhody.

Tak spomeniem najskôr tie výhody – okrem úspory času z necestovania, to bol aj flexibilný pracovný čas, prispôbený pracovným a osobným potrebám. Väčšinu času som venovala mailovej a telefonической komunikácii s kolegami z OZ a z odboru účtovníctva a vzdelávaniu sa prostredníctvom odborných účtovných portálov. S kolegynou sa nám podarilo 20.3. u nás doma v spolupráci s externou konzultantkou spracovať Konsolidovanú účtovnú závierku, síce v rúškach a len za pomoci mobilného telefónu, ale aj tak to bol úspech. Povedala by som, že nám kameň zo srdca odpadol, že sme to zvládli. Čo sa týka časového harmonogramu práce, v tomto sme s manželom dost odlišné typy, on dokázal ráno už o 6,00 hodine sedieť za počítačom, ja som začínala najskôr o 7,30 a tento časový posun sa prejavil aj pri skončení práce. Takže sme pracovali v jednej miestnosti dlhšej desať metrov – v obývacej

izbe, kde našťastie máme dva písacie stoly – vzdialené od seba tak päť metrov. Hoci v š. p. pracujem od r. 1986 a Marián od r. 1984, stále sme mali kancelárie na rôznych poschodiach budovy, takže po cca 34 rokoch som si to vyskúšala za jeden a pol mesiaca, čo je to pracovať s manželom spolu nielen v jednom podniku, ale aj v jednej kancelárii.

A teraz sa dostávam pomaly aj k nevýhodám. Kým na GR sme prišli ráno cca o 6,30 hod. do teplej kancelárie, tu v rodinnom dome na Horehróní, bolo potrebné ráno najskôr kúriť. Ešte dobre, že sme si na jeseň naplnili dreváreň suchým drevom. Mariánovou úlohou bolo ráno najskôr dobre zakúriť do ústredného kúrenia, aby som ja už prišla do „teplej kancelárie“. V B. Bystrici sme chodili obedovať do blízkej reštaurácie, avšak teraz sme gastrolístky nemohli využiť, lebo všetky stravovacie zariadenia boli v našej obci najskôr mimo prevádzky, neskôr bola možnosť objednať si obed aj s donáškou do domu.

My sme však túto možnosť nevyužili, ale spolu s mojou mamou sme si vytvorili systém spolupráce. Keďže moji rodičia sú 80-roční dôchodcovia, ktorým bolo odporúčané zostať doma, tak sme im zabezpečovali všetky potrebné nákupy a aj v stravovaní sme spolupracovali tak, aby sme mali kvalitnú „domácku stravu“, pričom sme sa s mamou striedali pri varení tak, aby ma to neobmedzovalo v čase potrebnom na komunikáciu s kolegami z práce.

Zaujímavé boli niektoré dlhé pracovné telefonáty, keď to už bolo odrazu veľa, vždy jeden z nás išiel telefonovať do druhej miestnosti, aby sme sa vzájomne nevyrušovali. Bolo veľmi suché jarné počasie a Marián mal stále telefonáty ohľadom požiarov, hliadkovej činnosti, čo aj mne umožnilo dozvedieť sa viac, čo všetko musí riešiť. A takto išiel deň za dňom, týždeň, za týždňom. Zistila som, že mi chýba aj osobný kontakt s kolegami z práce, že telefonát, alebo mail to nenahradí. Raz za týždeň sme obvykle boli na GR v BB, pokiaľ si to vyžiadali pracovné úlohy. Našťastie pre odbor účtovníctva bolo, že sme ročnú závierku za r. 2019 ukončili v skrátenom termíne vo februári a 12.3. ešte pred vyhlásením pandémie sme podali aj daňové priznanie na daň z príjmov PO. Nezavidela som účtovníkom iných firiem, ktorí v tomto obmedzenom režime museli riešiť ešte ročné závierky, audity, daňové priznania...

Dalo by sa opísať ešte veľa vážnych a aj humorných situácií, ktoré toto obdobie prinieslo. Každý deň sme počúvali všetci v správach v rádiu a v TV vysielaní o vývoji pandémie, v strachu z ochorenia sme poctivo nosili rúška, predčasne sme zbalili lyžiarsku výbavu a so smútkom som zhodnotila, že zaplatenú ročnú šikovnú sezónku som na Chopku tejto zimy využila len trikrát, lebo keď som už konečne mala na lyžovanie čas, v marci v peknom počasí, nám zatvorili všetky lyžiarske strediská... Ale to sme všetci niečo museli obetovať, aby sme dnes konštatovali, že sa nám podarilo koronavírus zdravotne dobre zvládnuť. Aj keď čas ukáže ešte ako všetky iné – hlavne ekonomické straty obdobie pandémie prinieslo Slovensku a aj nášmu podniku...

Na záver spomeniem aj niečo, čo som zistila pri rozhovore s inými kolegami, ako im vyhovuje domácka práca. Väčšina ju hodnotí pozitívne, najlepšie je kombinovať ju aj s prácou v kancelárii podľa potreby. Možno sme usporili aj nejaké režijné náklady podniku na spotrebu elektriny, vody, tepla na kúrenie priestorov...a určite v prípade niektorých mojich kolegyn aj papier na priepustky, ktoré som im podpisovala, keď išli z kancelárie mimo budovu GR „na cigaretku“....

Ing. Jana Jagerčíková

Mapové novinky u LESOV Slovenskej republiky

Mapy využíva ľudská populácia už po stáročia. Navigujú nás do vytýčeného cieľa, pomáhajú nám určiť dĺžku a trvanie našej cesty, upozorňujú na rôzne zaujímavosti, okolo ktorých prechádzame. Pre štátny podnik LESY Slovenskej republiky sú informačno-náučné mapy zároveň

jedným z účinných a dobrých nástrojov práce s verejnosťou a prezentácie svojej činnosti. V posledných mesiacoch pribudlo do knižnice LESOV SR, š.p., hneď niekoľko nových a zaujímavých mapových diel.

Podobne ako v roku 2018, aj v druhom polroku 2019 sa pracovalo na aktualizácii informačných máp pre jednotlivé odštepne závody. Tieto mapy v minulosti slúžili pre potreby lesných informačných kancelárií (LIK), ktoré boli zriadené na lesných správach a ústrediach odštepných závodov, aby prostredníctvom nich mohli lesníci lepšie komunikovať so širokou verejnosťou. Mapy LIK boli pre každý z odštepných závodov LESOV SR, š.p., postupne vydávané od roku 2005. Okrem toho, že znázorňovali územie odštepneho závodu, poskytovali aj informácie o jeho lesohospodárskej činnosti, ubytovacích zariadeniach a rôznych prírodných, kultúrnych a historických zaujímavostiach na jeho území.

V priebehu rokov sa postupnou reorganizáciou a zánikom niektorých odštepných závodov tieto pôvodné mapy LIK stávali neaktuálnymi. Volanie po ich obnove a znovuvydávaní prichádzalo najmä zo strany lesných pedagógov podniku, ktorí ich vyu-

smolenice, ktoré si v minulosti prešli územnými zmenami a ich pôvodné mapy LIK tak už dnes nie sú aktuálne.

Nové informačné mapy pre odštepne závody však nie sú jedinou mapovou novinkou u LESOV SR, š.p.. Štátny podnik pristúpil aj k ďalšej spolupráci s Vojenským kartografickým ústavom Harmanec, a to konkrétne pri vydávaní ich legendárnych turistických máp. V uplynulých mesiacoch LESY SR, š.p., participovali na aktualizovaných vydaniach turistických máp Okolie Banskej Bystrice – Donovaly, Biele Karpaty – Trenčín, Malé Karpaty – Bratislava a Gabčíkovo. Širokej turistickej verejnosti v nich predstavili svoje Lesnícke náučné chodníky a Významné lesnícke miesta, ktoré sa v daných územiach nachádzajú. Prispeli tak k popularizácii unikátnej siete lokalít dokumentujúcich lesnícku históriu, ako aj k predstaveniu zaujímavých náučných chodníkov, ktoré môžu byť výbornými tipmi na výlety a vychádzky do prírody. Turistické mapy, ktoré sme v rámci tejto spolupráce dostali, sú priebežne distribuované na odštepne závody, ktorých územie je v týchto mapách zachytené. Využiť ich tak môžu lesní pedagógovia závodov, lesné správy alebo referenti lesoturistiky pri práci s turistickou verejnosťou.

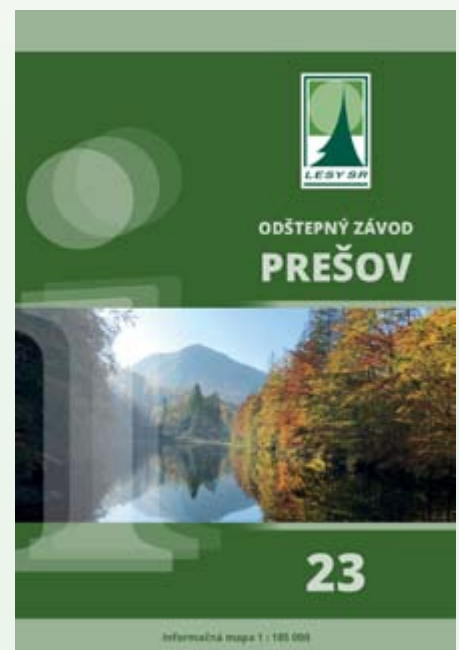
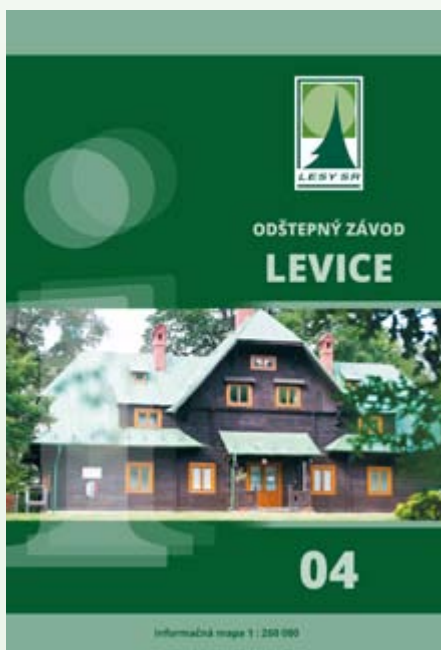
Mgr. Lucia Čekovská

žívajú najmä pri práci s deťmi. V roku 2018 sa tak pristúpilo k aktualizácii informačnej mapy pre súčasný OZ Prešov, ktorý vznikol zlúčením pôvodného bardejovského a prešovského závodu. Charakter mapy LIK zostal zachovaný, zmodernizovala sa však grafická a textová stránka, doplnili sa rôzne aktuálne údaje a k mapovej časti pribudla prezentácia Významných lesníckych miest a Lesníckych náučných chodníkov tohto závodu.

Identickou aktualizáciou prešla v roku 2019 aj informačná mapa pre OZ Levice, ktorý vznikol zlúčením pôvodného závodu Levice, Krupina a časti závodu Palárikovo. V súčasnosti sa tak dva najrozľahlejšie závody LESOV SR, š.p. - OZ Prešov aj OZ Levice - môžu pochváliť novými, modernými vydaniaми ich informačných máp, ktoré veríme, budú slúžiť dlhú dobu a prinesú mnoho poznania najmä pre najmladšiu generáciu. Týmto by sme zároveň chceli vyjadriť poďakovanie kolektívu Vojenského kartografického ústavu Harmanec, s. r. o., ktorý je stabilným partnerom pri obnove informačných máp pre LESY SR, š.p., a poskytuje do nich nielen svoje kvalitné mapové podklady, ale aj profesionálne odvedenú grafickú prácu.

Ak to situácia dovoľí, s obnovou informačných máp odštepných závodov by sa malo pokračovať aj v budúcnosti. Na svoje nové mapy čakajú najmä OZ Topoľčianky a OZ

Pálenie vápna v lesných zákutiach

Les a lesné prostredie poskytovali ľuďom rôzne komodity počas mnohých stáročí spolužitia. Človek v ňom nachádzal inšpiráciu, najmä umelci, ale aj vedci skúmali rôzne danosti jeho obyvateľov, ktoré sa pokúšali napodobniť a využiť pre prospech ľudstva. Objavovali liečiteľské schopnosti rôznych rastlín a stromov, nachádzajúcich sa v lesnom prostredí a naučili sa ich používať. Les a jeho prostredie človekovi okrem potravy dával aj stavebný materiál a veľa ďalších zaujímavých komodít, ktoré sa snažil pretvárať tak, aby z nich vytvoril niečo, čo mu poslúži. Ako sa k tomu dopracoval, na to sa už dnes nikto nepamätá, možno mu k tomu dopomohla „náhoda“ ako veľa krát pri rôznych objavoch a možno nie. To sa už nedozvieme. Nejakto však zistil, že sa v lese nachádza aj hornina, ktorá, keď sa určitý čas vystaví pôsobeniu vysokej teploty, zmení svoju farbu i štruktúru a materiál, ktorý vznikne takýmto procesom sa dá použiť, napríklad na bielenie stien, dezinfekciu, ale je ho možno použiť aj v stavebníctve, i v iných odvetviach. Áno uhádli ste, ten materiál sa nazýva vápno a hornina má názov vápenec.

Do polovice minulého storočia sa pálenie vápna uskutočňovalo priamo v lese. Môj dedo sa tejto činnosti, ktorej fortieľ zdedil po svojom otcovi, začal venovať od polovice dvadsiatich rokov minulého storočia. V čase keď sa zaoberal touto činnosťou nebol na Slovensku ešte priemysel na takej úrovni ako dnes a ľudia sa nažili robiť čo sa dalo, aby uživilí svoje rodiny, ktoré v tom čase boli väčšie ako rodiny dnes. Pálenie vápna bola činnosť, ktorú nebolo možné vykonávať v zimnom období. Touto činnosťou sa v našom okolí zaoberalo viacero „podnikateľov“ ak ich tak môžeme nazvať. Tento podnikateľský zámer, tak ako aj mnoho iných, bolo možné vykonávať len do roku 1948, kedy boli všetky podnikateľské aktivity znárodnené. Dedo sa zamestnal u lesov a pracoval ako furman, neskôr cestár, ktorý patrilo do starej školy, kedy ešte kvalita prevládala nad kvantitou. K páleniu vápna sa ešte vrátil v roku 1972, keď bolo treba vápno pre vtedajšie štátne lesy.

Samotné pálenie vápna sa vykonávalo na miestach kde sa v blízkosti vyskytoval vápenec. Avšak nie je vápenec ako vápenec. Hornina nesmela obsahovať prímes

kremeňa a platilo pravidlo, že čím je vápenec tmavší, tým belšie je vápno. Príprava vápenca spočívala v tom, že ho bolo treba nalámať. Táto činnosť sa spolu s prípravou dreva robila od pondelka do piatku. Na oheň v peci sa používali rôzne hrče a nekvalitné zbytky po manipulácii, ktoré boli v okolí. Tieto bolo treba k peci doviesť a rozkátať tak, aby sa vmestili do pece. Pece tvorili jamy vykopané do zeme, z troch strán tvorila zábranu zem a len z prednej strany bola postavená stena s otvorom na založenie ohňa a prikladanie. V piatok sa naložila pec vápencom a zapálil sa v nej oheň. Bolo treba udržiavať teplotu až do doby, kedy sa vypálil aj vápenec, ktorý bol na samom vrchu pece. Vrstva vápenca v peci dosahovala približne 1,5 m, v podstate to záležalo od hĺbky pece. Vápenec sa do nej musel uložiť tak, aby oheň, ktorý bol v peci, prepálil aj najvrchnejšiu vrstvu, ktorú tvorila drobná drť. Spodná vrstva bola z najväčších kusov a ukladala sa do klenby. Na takéto uloženie bolo treba mať určitú zručnosť. Často sa využívali rôzne výstupky na jednotlivých kusoch tak, aby sa tieto do seba zaklínili. Kusy s takýmito výstupkami sa nazývali závešáky.

Do stredu klenby sa potom umiestnil tzv. klin, ktorý zaklinoval celú klenbu. Po stranách sa museli vytvoriť rôzne prieduchy, aby sa plamene dostali až k vrchnej vrstve. Plamene často šľahali až nad pec. Aby sa teplo udržalo v peci, zvykla sa na vápenec poukladať ešte stará škridla, ktorá sa používala viackrát. Pri pálení dochádzalo k vyháraniu rôznych prímiesí, ktoré vápenec obsahoval, a preto bolo často pri peci cítiť zápach síry. Počas pálenia bolo potrebné sledovať farbu vápenca tzv. žár (žeravosť kameňa). Podľa toho sa zisťovalo, či je vápenec dobre prepálený. Ak z niektorej strany zostával vápenec tmavší, to znamenalo, že nedochádza k dostatočnému prepaľovaniu, čo bol väčšinou spôsobené vetrom. Aby sa tomu zamedzilo zvykli sa používať dosky, ktoré vytvorili zábranu prúdeniu vzduchu. Ak sa neobjavili žiadne komplikácie, v nedeľu ráno bolo z vápenca vápno. Pec sa po vychladnutí vykladala v pondelok ráno. Na to, aby tento proces prebehol tak, ako bolo potrebné, musel človek byť po celý čas pri peci a dávať pozor na samotný priebeh pálenia. Z jednej pece sa dali vypáliť až tri tony vápna a spálilo sa pritom 12 prm dreva. Po vypálení vápno zostávalo v hrudách. Na to aby ho bolo možné použiť v stavebníctve, pri maľovaní, dezinfekcii, chemických postrekoch vinohradov, alebo v inej oblasti,

bolo treba zaliať ho dostatkom vody. Táto kombinácia vyvolala prudkú reakciu tzv. vretie, dochádzalo k veľkému uvoľňovaniu tepla, ak by sa nedbalo na bezpečnosť a nejakým nedopatrením by sa stalo, že by

človek spadol počas tejto reakcie do tejto zmesi, tak by sa uvaril. Ak by sa však nepoužilo dostatočné množstvo vody, vápno by zostalo hrčkové. Tento proces sa však neuskutočňoval pri peci, ale vápno sa

od pece odvážalo po vypálení a odvážení. Väčšinou si ho záujemcovia prišli či už s konskými, alebo volskými záprahmi zobrať sami. Ak sa všetko nepredalo pri peci, zvyšné vápno sa chodilo ponúkať po okolitých dedinách.

Takéto pece sa nachádzali v rôznych lokalitách. Jedna bola aj v lokalite, o ktorej si ľudia medzi sebou rozprávali, že tam straší. Vraveli, že keď tadiaľ prechádzali, počuli ako sa im čerti smejú. Dedo sa tým nedal odradiť a keď mu to vyhovovalo, páliť vápno v tej oblasti a opravil pec, ktorá sa tam nachádzala. Všetko potrebné nachystal a ako tak začal s pálením, začul aj on podivné zvuky, ktoré trochu pripomínali podivný smiech, ale nedokázal presne určiť, čo by ich mohlo vydávať. Odhodlal sa, že to musí preskúmať. A tak aj urobil. Na jeho veľké prekvapenie zistil, že ľudia v tej lokalite nestrašia rohatý čert, ale starý parohatý srnec. Zvuky, ktoré vydával nepripomínali charakteristické srnčie bákane, ale u mnohých vo fantázii obrazy čertovského smiechu.

Ešte aj dnes sa dajú na miestach, kde sa v minulosti nachádzali tieto pece, nájsť ich pozostatky. Pozornému oku návštevníka našich lesov neuniknú rôzne veľké kúsky natavenej horniny, prípadne terénne preliačiny po týchto vápenných peciach.

Ing. Michal Slávik, OZ Smolenice

Prekumulovaný lesnícky stav

Z obyčajného života v LESOCH SR, š.p.

Ak nás už spoločnosť má za buranov, ľudí, ktorí likvidujú lesy a nemajú rešpekt skutočne pred ničím, okrem lesníckych ikon, ku ktorých predstavovaniu sa vrátíme v najbližšom čísle nášho časopisu (a máte sa skutočne na čo tešiť), patrilo by sa trochu poukázať na to, ako vyzerá taký úplne obyčajný pracovný život mladého ambiciózneho zamestnanca štátneho podniku LESY SR. Preto som si dovoľila osloviť Ing. Dušana Cocha z OZ Slovenská Ľupča, ktorý si tento rok môže povedať, že má za sebou práve prvú pracovnú lesnícku dekadu. Vybrala som si ho aj z dôvodu, že keby mal deň viac hodín, iste by už dávno rozšíril rady lesných pedagógov ☺.

Aké boli Tvoje začiatky v štátnom podniku pred desiatimi rokmi?

Do pracovného pomeru s LESMI SR som nastúpil dňa 1.3.2011 na dobu určitú ako referent správy pozemkov a reprivatizácie na OZ Palárikovo (k 1.1.2013 zrušené a rozdelené medzi OZ Topoľčianky a OZ Levice).

Už za rok práce som zistil, že celá agenda v oblasti správy lesných pozemkov a reprivatizácie je viac než len náročná. Keď mi starší kolega polopatisticky vysvetľoval každý jeden odsek z mojej pracovnej náplne, častokrát som mal aj tak pocit, že hovorí cudzou rečou. Práca referenta správy LP a reprivatizácie obnáša neuveriteľne široké spektrum práv a povinností často naviazaných

na všetky ostatné úseky každého OZ. Po dvadsiatich mesiacoch práce a samostatného štúdia, keď som mal pocit, že ma už nič neprekvapí, a keď som sa v danej problematike dostatočne zorientoval, prišlo oznámenie o zrušení závodu. Našťastie sa ukázalo, že na OZ Slovenská Ľupča majú o mňa potenciálny záujem. 1.1.2013 som teda nastúpil na rovnomenú pozíciu na OZ Slovenská Ľupča. Po oboznámení sa so stavom reprivatizácie a samotnej agendy nového OZ som sa pustil do tvrdej práce upratovania, „narovnávania“ a zosúladenia administratívy s vnútro podnikovými predpismi. Počas mojej práce som vystriehol pár procesov, ktoré by sa dali zastávať a posudzovať s väčšou výpovednou hodnotou. Mladý, ambiciózný... tak som po čase dostal do správy aj lesné cesty v súvislosti s nájмами a povolenkami na vstup. Aby toho nebolo málo ďalší kolega nestíhal nápor referenta vnútornej správy a tak mi od 1.1.2015 prischla aj správa bytového fondu a refakturácia energií. Zmeny nenechali dlho čakať a dňa 1.5.2016 som sa po odchode kolegu na GR stal aj správcom informačného systému. Nové prostredie, predpisy, normy, povinnosť ba až nutnosť vyriešiť akýkoľvek informačný problém a byť po ruke každému zamestnancovi na závode tak, aby jeho práca prebiehala hladko, ma už začala vyčerpávať a svoj pracovný čas som si musel systematicky plánovať. Každý deň

som mal čo robiť, aby som sa zdokonaľoval vo vlastnej práci a zaslúžil si nové „hodnoty“.

Zdá sa, že ešte stále je možné robiť viac a viac ...

Stále som to však zvládal. Popri tejto práci v rokoch 2011 až 2016 som sa stal súčasťou pracovných a užívateľských skupín na testovanie Datalanu, Memphysu, Dochádzkového systému, Pracovných ciest, Webpozemkára, Webpozemkára 2, Webgisu. Dal som podnet a podklady na aplikáciu Integrovaná ochrana lesa, predniesol som pred vedením podniku návrh na aplikáciu služobný denník spojený s dochádzkovým systémom vonkajšej prevádzky. Prišlo toho postupne tak veľa, že som mal častokrát pocit, že vidím do každej oblasti fungovania závodu. Avšak mýlil som sa. V decembri roku 2018 som podpísal ďalší dodatok k už aj tak širokej pracovnej zmluve a to s názvom referent pre plán štatistiku a controlling. A aby toho nebolo málo aj referent poverený vedením ekonomicko-obchodného úseku. Až po ukončení roku 2019 viem, aké je to využívať pracovný čas na 150%. Keby som bol veriaci, modlím sa za deň s 30 hodinami, no bohužiaľ. Ani ten najvyšší mi nepomôže. Častokrát som stál pred vecou s radcom menom „pomôž si sám, alebo sa utopíš“.

Prácu kolkých zamestnancov skutočne dokáže zvládať jeden človek a ako dlho?

Keď si dnes prelistujem deväť strán pracovných náplní až sa udivujem, čo všet-

ko som podľa predpisov povinný zvládať. V očiach okolitých závodov som však len zamestnanec, ktorý sa ešte stále snaží vedeniu GR ukázať, že funkcie sa kumulovať predsa len dajú a zamestnancovi kludne stačí aj jeden plat. Všetky svoje funkcie si veľmi vážim, každý deň doslova hryziem svoje pracovné povinnosti a našťastie stále môžem povedať, že sa do práce každý deň teším. Je to však dobrý smer, ktorým sa ubera lesníctvo? Je dobré ak kvalitnú prácu piatich zamestnancov vykonáva jeden človek? Kedy tak asi príde k vyhoreniu osobnosti? Čo sa stane ak ochoriem na dlhší čas? Čo sa stane ak si dupnem a poviem, že chcem aspoň jeden jediný týždeň súvislej dovolenky?.... Podľa kolegov sa pod takýmto náporom práce zosypem a podľa slov kolegov, ktorí toto už zažili viem, že sa zotavovali aspoň tri mesiace. Vydrží to závod bezo mňa?

Hovorí sa, že čo oči nevidia, srdce nebolí... Ako skutočne poznáme pracovné povinnosti ľudí, ktorých od nás delia desiatky, možno stovky kilometrov.

Naskytuje sa otázka, či vidí vedenie podniku, že vo svojich radoch má častokrát zamestnancov tahúňov, odborníkov a ambiciózných ľudí s podobnými preakumulovanými funkciami, ako som vyššie popísal? Vieme si v rámci najvyšších štruktúr nášho podniku takýchto ľudí mimoriadne oceniť?

Častokrát po príchode na ktorúkoľvek poradu ma vítajú ahoj Dušan, zamestnanec s najväčším počtom funkcií v histórii podniku. Áno mám štyri typové funkcie a dve nepísané polovičné funkcie z typových, ale niekedy mám pocit, že tie uvítania sú skôr výsmechom akoby poukazujúcim na to, aký som blbec, že som si dovolil toľko naklásať na svoje plecia. Ale ja stále tvrdím, že urobím všetko, preto aby odštepny závod Slovenská Ľupča, ktorý ma živí, fungoval. Stále tvrdím,

že najväčšou komoditou a konečnou hodnotou firmy LESY SR sú jej zamestnanci. Preto chcem aby sa na takéto počiny či už moje alebo počiny iných šikovných kolegov nezaobudlo.

Preto som využil ponúknutý priestor v našom podnikovom časopise, aby som predstavil ostatným, čo prináša bežný pracovný deň zamestnanca...

Ďakujem za rozhovor.

-as-

STAŇ SA PEFC FOTOGRAFOM ROKA 2020!

„Objavuj les, objavuj PEFC 2019“ Martin Šebesta: Západ slnka nad lesom

Amatérski fotografi majú šancu získať hodnotné ceny a zabojsť o prestížny medzinárodný titul PEFC „Photographer of the Year 2020“

Uzávierka súťaže je 5. júna 2020

PEFC Slovensko vyhlasuje
4. ročník fotografickej súťaže
„Objavuj les, objavuj PEFC 2020“

Odfot'
LES – zelené bohatstvo krajiny
tak, ako ho vidíš Ty

Pošli snímky prostredníctvom stránky

<https://pefc.photo/sk-sk>

Európsky strom roka 2020

V januárovom čísle nášho časopisu sme Vám priniesli informáciu o finalistoch ankety Európsky strom roka ako aj víťazov predchádzajúceho ročníka. Internetové hlasovanie o Európsky strom roka, ktoré organizovalo Environmental Partnership Association (EPA), bolo ukončené 29. februára 2020 a výsledky boli verejnosti oznámené 17. marca 2020.

Za Slovenskú republiku bola v tejto ankete nominovaná jarabina oskorošová, vysadená už za čias Márie Terézie a prezentovaná ako „Žijúca spomienka“. Ak ste zvedaví, ako tento 250-ročný strom vyzerá reálne, súčasná situácia prináša dosť času na to, aby ste sa za týmto anketovým stromom vybrali do Uzovskej Panice v okrese Rimavská Sobota (GPS: 48°26'35" N, 20°09'54" E). 13.582 hlasov mu v tejto ankete prinieslo desiate miesto.

TREE OF THE YEAR
EUROPE

- 1 – STRÁŽKYŇA ZAPLAVENEJ DEDINY, ČESKÁ REPUBLIKA 47.226 HLASOV
- 2 – GINKO Z DARUVARU, CHORVÁTSKA REPUBLIKA 28.060 HLASOV
- 3 – OSAMELÝ TOPOĽ, RUSKÁ FEDERÁCIA 27.411 HLASOV

A teraz nastal priestor na to, aby sme sa pozreli aké životné príbehy priniesli týmto jedinečným stromom víťazné umiestnenia?

Strážkyňa zaplavenej dediny alebo Kráľovná zatopeného údolia

Presne tak nazvali 350-ročnú Chudobínsku borovicu (*Pinus sylvestris*) z Vysočiny,

ktorá rastie na skalnatom výbežku ľavého brehu Vírskej priehrady. Svoje meno nesie po zatopenej obci Chudobín, ktorá bola obetovaná v prospech výstavby vodnej nádrže. Podľa povesti tradovanej medzi obyvateľmi zo zaniknutej dediny, každú noc hrá pri borovici čert na husliach. To zrejme miestni počujú silný vietor uháňajúci svrateckým údolím. Tento strom je nielen významným orientačným bodom, ale aj pôsobivým dôkazom vysokej odolnosti voči rozmarom klímy a pôsobeniu človeka (N 49°34.32558', E 16°16.60785').

Zamilované Ginko

Ginko z Daruvaru rástlo po stáročia v mestom pri zámku v župe Bjelovar – Bilogora v Chorvátsku. Tu po jeho konároch liezli stovky detí a dotýkali sa ho ruky významných ľudí. Dostal meno raja - Adam. Každý deň sa pod jeho korunou odohrávali život-

né príbehy ľudí. No sám písal svoj príbeh po bodu ďalších stromov a vyrástol do ohromujúcej veľkosti a krásy. (N 45°35.72520', E 17°13.18620')

Osamelý topoľ zo stepi Kalmykia

Podľa legendy bol tento 103-ročný topoľ (*Populus laurifolia*) vysadený začiatkom 20. storočia budhistickým mníchom v dedine Har-Buluk v regióne Tselinny. Ten priniesol semená z Tibetu, kde bol na púti. Mních semená zasadil na najvyššom bode kopca v rozsiahlej stepi. Topoľ vyrástol do obrovského stromu s rozprestretými konármi vrhajúcimi hlboký tieň. Všetci, ktorí podnikli dlhé cesty na koňoch, sa zastavili, aby si odpočinuli a obracali sa naň s tichými prosbami. Strom splnil tieto želania. Preto sa Osamelý topoľ v Kalmykii považuje za svätýňu. (N 46° 16' 49.80", E 44° 00' 40.19").

-as-

Lesy pod znakom javora

Kanada je druhou najväčšou krajinou sveta s celkovou rozlohou 9.984.670 km², z ktorých vodná plocha a toky zaberajú 891.163 km² (pre porovnanie celá SR má rozlohu 49.035 km²). Krajinu približne zo 43% tvoria lesy, z ktorých 80% sú ihličnaté, s dominantným zastúpením smreka, jedle, borovice, cedra a tsugy kanadskej. Kanada je najväčší svetový producent dreva, druhý najväčší výrobca papieroviny a tretí najväčší vývozca papiera. Spravuje 347.069.000 hektárov lesnej pôdy.

Kanada má rozmanité podnebie. Od mierneho na západnom pobreží Britskej Kolumbie po subpolárne na severe. V polárnom pásme na severe Kanady môže byť po väčšinu roka sneh. Vo vnútrozemí prevláda kontinentálne podnebie s teplými letami, okrem oblasti juhozápadného Ontária, kde je vlhké kontinentálne podnebie s horúcimi letami.

Lesnícky priemysel je jedným z najdôležitejších výrobných odvetví Kanady. V roku 2017 prispel kanadskému HDP sumou 24,6 miliárd dolárov. Priamo zamestnáva 209.940 ľudí z viac ako 37 mil. obyvateľov tejto krajiny. Drevo a produkty z neho tvoria asi 7,2% z celkového vývozu Kanady. Kanada vyváža 20 percent svetového reziva, 18 percent buničiny na papier, osem percent papiera a lepenky, päť percent priemyselnej guľatiny a päť percent panelov na báze dreva.

Lesy a lesné hospodárstvo v Kanade spravuje „Natural resources Canada“ (Prírodné zdroje Kanada) a Kanadská lesná služba v spolupráci s niekoľkými organizáciami, ktoré zastupujú vládnych úradníkov, odborníkov na politiku a mnoho ďalších zainteresovaných strán. 94% kanadských lesov je vo verejnom vlastníctve (provinčných a územných správ), ktoré sú zodpovedné za ich manažovanie. Kanadské lesy tiež podliehajú certifikácii, ktorá poskytuje dodatočnú záruku, že lesná spoločnosť funguje legálne a dodržiava normy trvalo udržateľného obhospodarovania lesov. Rovnako ako u nás sa odlesnené plochy musia zalesniť prirodzene alebo umelo, čo vyplýva z prísnych zákonov. Kanada zachováva a chráni svoje lesy nielen prostredníctvom prísnych zákonov, ale tiež vedecky podložených postupov obhospodarovania lesov.

Kanadania sa hlboko zaviazali trvalo udržateľne hospodáriť s lesnými zdrojmi krajiny, pretože bohaté lesné ekosystémy Kanady ponúkajú významné environmentálne, sociálne a kultúrne výhody, ako aj príležitosti pre zodpovedný hospodársky rozvoj. Trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov zabezpečuje, aby sa tieto výhody zachovali pre súčasné aj budúce generácie. K tomu im slúži 19 ukazovateľov udržateľnosti. Napríklad rozsiahle odlesňovanie európskymi osadníkmi v 18. a 19. storočí bolo zastavené modernejšími politikami a dnes menej ako jedno percento kanadských lesov zasahuje každoročne ťažba dreva.

Veľká časť vzácneho borovicového porastu bola v posledných rokoch zničená chrobákom borovicovým *Dendroctonus ponderosae*, ktorému sa darí vďaka kombinácii veľkoplošných zreých porastov borovice a následných teplých zím. Od roku 2009 sa odhadovalo, že v Britskej Kolumbii bolo zamorených viac ako 16.000.000 hektárov borovice. Aj keď sa na pokus o zabránenie výskytu chrobáka používali rozsiahle ťažby dreva, predpísané

techniky spaľovania a znižovania škodcov, zostávajú veľké porasty mŕtvych stromov, ktoré predstavujú značnú hrozbu požiaru.

Za posledných 25 rokov sa tu ročne vyskytovalo okolo 7.466 lesných požiarov. Celková spálená plocha sa z roka na rok značne líši, ale v priemere predstavuje približne 2,5 milióna hektárov ročne.

Iba tri percentá všetkých požiarov v divočine, ktoré každoročne vzniknú v Kanade, sa rozšíri na plochu viac ako 200 hektárov. Tieto požiare však tvoria 97% celkovej plochy spálenej v celej krajine.

Náklady na hasenie požiarov sa v Kanade v poslednom desaťročí pohybovali od asi 500 miliónov dolárov do jednej miliardy dolárov ročne.

Kanada je krajina s najväčším počtom jazier na svete. V týchto jazerách sa nachádzajú

tiež najväčšia svetová zásoba sladkej povrchovej vody. Medzi najvýznamnejšie jazerá patrí systém Veľkých kanadských jazier – Ontárijské, Michiganské, Erijské, Hurónske a Horné jazero, ktoré tvoria hraničné územie s USA. Jazerá na území Kanady vznikli z ľadovca, ktorým bol kedysi pokrytý Kanadský štít. Najväčším jazerom je Veľké medvedie jazero s rozlohou 31.153 km².

Národné parky sa nachádzajú v každom z 13 provincií a teritórií. Kanadské národné parky spravuje Parks Canada, vládna agentúra spadajúca pod Ministerstva životného prostredia a zmeny klímy. Cieľom systému národných parkov je vyčleniť územia predstavujúce 39 rôznych prírodných regiónov krajiny, ktoré sú charakterizované v Pláne systému národných parkov, hlavne s cieľom chrániť ekologickú integritu krajiny a umožniť verejnosti skúmať, spoznávať a užívať si prírodné prostredie Kanady. Najstarším kanadským národným parkom je Národný park Banff z roku 1885 a najväčším s rozlohou 44.972 km² je Národný park Wood Buffalo. Najvyšším vrchom Kanady je Mount Logan s nadmorskou výškou 5 959 m n. m., ktorý leží v juhozápadnej časti teritória Yukon na území Národnej prírodnej rezervácie Kluane.

-as-

Výročia narodenia významných lesníkov

Dr. Ing. Ján Tuzson – 150. výročie narodenia

Významný lesník, pre nás dôležitý tím, že na prelome 19. a 20. storočia z pozície adjunkta Ústrednej lesníckej výskumnej stanice pri Banskej a lesníckej akadémii v Banskej Štiavnici sa stal zakladateľom arboréta v Kysihýbli.

Narodil sa 10.5.1870 v Cenade (Szászesanád) v Sedmohradsku. Študoval na gymnáziu v Budapešti a Sibiu (1887), pokračoval na Lesníckom odbore Banskej a lesníckej akadémie v Banskej Štiavnici (1890). Ďalej pokračoval v štúdiu lesníckej botaniky na univerzite v Mníchove, Zürichu a Lesníckej akadémii v Mariabrunne (1896-1897). Doktorom filozofie sa stal na univerzite v Kluži (1899). Vykonával študijné cesty na Balkán i do východnej a severnej Európy.

Lesnícku prax začal vykonávať ako taxátor na lesných úradoch v Žarnovici a Banskej Bystrici (1890-1893). V rokoch 1894-1904 bol asistentom na Katedre zariadenia lesov na banskoštiavnickej akadémii a súčasne od 15.7.1898 adjunktom Ústrednej lesníckej výskumnej stanice pri Akadémii. V rokoch 1902-1904 prednášal aj botaniku ako mimoriadny profesor. Je zakladateľom Lesníckeho arboréta v Kysihýbli pri Banskej Štiavnici. Pripravil jeho založenie, viedol v ňom prv

výsadby, najmä cudzokrajných drevín. Nabádal k zalesňovaniu Uhorskej nížiny.

Bol aj výborným botanikom, z toho titulu v rokoch 1904-1918 prednášal anatómiu rastlín, systematiku rastlín a technickú mykológiu na Polytechnike, neskôr na Univerzite v Budapešti, najprv ako adjunkt, od roku 1914 ako mimoriadny profesor, od roku 1918

ako riadny profesor. V rokoch 1918-1940 bol prednostom novozriadeného Ústavu botaniky a fyto geografie v Budapešti. Zaoberal sa anatomickým zložením lesných drevín, mykológiou vo vzťahu k lesným drevinám a hubovými nákazami drevín. Neskoršie sa venoval rastlinnej systematike, fyto geografii a rastlinnej paleontológii. Skúmal príčiny hniloby buka a možnosti konzervovania bukového dreva, o čom aj publikoval vedeckú prácu, najmä v súvislosti s výrobou železných podvalov.

Písal o škodcoch semenáčikov v lesných škôlkach, o anatómii lesných drevín, o hnilobe a konzervovaní bukového dreva a fosílnej flóre Uhorska a vydal dvojzväzkovú učebnicu systematickej botaniky (1911). Roku 1932 založil periodikum Index Horti Botanici Universitatis Budapestiensis. Redigoval zborník o rastlinstve Veľkej Uhorskej nížiny (22 zväzkov). Od roku 1909 bol členom korešpondentom Uhorskej akadémie vied, členom výskumnej komisie Ministerstva pôdohospodárstva, výboru Krajinského lesníckeho spolku a členom Predsedníctva Prírodovednej spoločnosti.

V roku 1940 išiel na dôchodok. Zomrel 18.12.1943 v Budapešti, vo veku 73 rokov.

Ing. Ľubomír Huňa, CSc., – 90. výročie narodenia

Narodil sa 9.12.1930 v Predajnej ako syn lesníka. Gymnázium vo Zvolene (1949), pokračoval v štúdiu na Vysokej škole poľnohospodárskeho a lesníckeho inžinierstva v Košiciach, následne po jej presťahovaní na Vysokej škole lesníckej a drevárskej vo Zvolene (1953).

Postgraduálne štúdium krajinárstva (1971). Externá aspirantúra, obhajoba kandidátskej dizertačnej práce, Zvolen (1978).

Podstatnú časť života prežil v Spišskej Novej Vsi. Je predstaviteľ tej generácie lesníkov, ktorí začínali ako lesní hospodári pracovníci, ktorí neskôr pokračovali v štátnej ochrane prírody a boli zárukou dlhodobej dobrej spolupráce medzi týmito dvomi príbuznými odbormi. Svoju lesnícku prax začal v rokoch 1953-1954 u Štátnych lesov, Lesný závod Krásnohorské Podhradie, ako lesník. Pokračoval v období rokov 1954-1964 u Štátnych lesov, Lesný závod Spišská Nová Ves v rôznych funkciách od lesníka až po vedúceho prevádzky. K hospodárskej úprave lesov prešiel v rokoch 1964-1966 na Lesoprojekte Zvolen, kde pracoval pri taxačných prácach.

Zlomovým bodom jeho profesného života sa stal rok 1966. V tomto období bol jedným zo zakladateľov Správy Chránenej krajiny oblasti Slovenský raj, so sídlom v Betla-

novciach, ktorá vznikla po vyhlásení CHKO v r. 1964 ako prvá v Československu. Bol jej prvým riaditeľom až do roku 1981.

Následne v období 1981-1992 prešiel na Ústredie štátnej ochrany prírody v Liptovskom Mikuláši, ako námestník riaditeľa pre odbornú-metodický úsek. Z tohto pracoviska odišiel do dôchodku.

K jeho zásluhám patrí, že zabezpečil sídlo správy CHKO Slovenský raj v Betlanov-

ciach a jeho sprevádzkovanie, vypracoval štruktúru jej činnosti a rozsah prác. Prebrať skúsenosti nebolo od koho, takže ho považujeme za priekopníka – zakladateľa pracoviska tohto typu v Československu. Neskôr premiestnil sídlo správy do Spišskej Novej Vsi. Správa CHKO sa takto stala modelom pre postupne vznikajúce správy v Československu. Spolupracoval na Preventívnych opatreniach ochrany prírody, Územnom priemete ochrany prírody Slovenský raj, inventarizačných výskumoch, budovaní siete chránených území, a ďalších nosných úlohách štátnej ochrany prírody. Svojou povahou inklinoval k teoretickým a metodickým oblastiam ochrany prírody. Vo funkcii námestníka ÚŠOP v Liptovskom Mikuláši sa podieľal na riadení tejto odbornej organizácie štátnej ochrany a ďalšom budovaní správ CHKO na Slovensku.

Redigoval spravodajcu správy CHKO Slovenský raj „Pulsatilla“. Je autorom viacerých metodických a teoretických štúdií, ale aj odborných príspevkov v regionálnych i celoštátnych odborných časopisoch. Tragicky zahynul 6.9.1998 v Spišskej Novej Vsi vo veku 68 rokov.

Ing. Viliam Stockmann, CSc.

Majstri lubov

Niekedy mali obrovskú hodnotu a ich výrobe sa venovali tradiční košíkari. No tie, ktorých výrobe predchádza výroba samotných lubov, sú dnes už veľmi vzácne, dalo by sa povedať, že netradičné.

Najskôr je potrebné si zabezpečiť dostatočné množstvo materiálu. Ideálne pre výrobu lubov sú ľahko štiepatelné dreveniny ako lieska a dub, prípadne javor, svíb alebo bršlen. Dôležité je, aby drevo bolo z mladých konárov a aby nebolo borkavé, teda aby nemalo hrubú, drsnú a suchú kôru. Len vtedy sa drevo dobre štiepe.

Pred štiepaním je potrebné drevo napariť. Liesková palica sa dá dobre štiepať aj za surova, ale je známe, že v minulosti ich pred štiepaním dávali ľudia rozhorúčiť do horúcich chlebových pecí. Následne sa prúty ľahšie štiepajú. Nie vždy sú takto pripravené luby dostatočne hladké, aby sa mohli využiť na jemnejšie košíky. Drsnosť sa z nich odstraňuje buď obyčajným

nožíkom, alebo napríklad aj košíkárskym hoblíkom. Toto neslúži len na odstránenie drsnosti, ale tiež na stenšovanie lubov.

Potom je už na samotnom košíkárovi, z koľkých druhov drevín bude finálny kôš zhotovený, a aký tvar bude mať. Z lubov rôznych hrúbok a šírok sa vyrábali rozličné druhy košov a pomôcok do domácnosti, ako sú opálky, rešeta, koše, ležadlá. Väčšinou sa používa plátnová väzba vodorovným výpletom. Ako pri výrobe každého koša, aj tu začíname s výpletom dna. Po jeho vytvorení sa luby vyhnú do zvislej polohy. Tie následne vytvoria osnovu pre steny koša. Skôr ako budú steny vypletené, musí košíkár vytvoriť drevený rámik veľkosti košíka. Na ten sa v ústí koša priviažu konce lubov. Súčasťou konštrukcie pri chrbtových košoch je liesková spružka. Má tvar obráteného písmena U a zasúva sa na zadnú stranu. Vrchná časť plní úlohu rúčky a dolné prečnievajúce konce vytvárajú nožičky, zabezpečujúce stabilné uloženie koša.

No nielen chrbtové koše, ale tiež opálky, vznikajú z poctivo vyrobených lubov. Opálka je plytký kôš kruhového alebo oválneho pôdorysu s dvoma uchami, ale niekedy aj bez nich. Pri opáľkach sa najskôr vyrába pevná drevená obruč. Princíp výroby opálok z lubov je rovnaký ako u opálok z prútia. Základom je pevná obruč a rebrá, ktoré sa postupne vkladajú do výpletu a prepletajú lubami. Pre výrobu obrúči sa používa vrba rakyta, šípka, trnka, niekedy lieska, vďaka svojej ohybnosti. Šikovní košíkari na čerstvej palici šikmo zrežú konce, následne ju skrútia do kružnice a spojené časti sťahujú drôtom. V prípade, že výsledná opálka bude oválneho tvaru,

je potrebné takto pripravenú obruč pomocou drôtov sformovať do tvaru elipsy a následne nechať vysušiť. K vysušenej obrúči sa pridávajú rebrá a košík sa z jedného i druhého konca rebier začne opletať lubom a postupne sa pridávajú ďalšie rebrá podľa potreby a veľkosti opálky. Obrúč a rebrá sa na svoje miesta umiestnia plátnovou väzbou.

Opálky boli pletené tiež z nešúpaného i ošúpaného vrbového prútia alebo z ľahko ohýbateľných a štiepatelných koreňov borovice, borievky, agátu, jedle, smreka. Používali sa najmä v poľnohospodárstve, ale tiež na prenášanie dreva, skál, uhlia ... V chrbtových košoch sa nosilo jedlo pre koscov, ale i drevorubačov...

-as-

Udalosti v lesnom hospodárstve pred 100. rokmi – v roku 1920-1921

(2. časť)

Ako sme už spomínali bývalý Zemeľský referát v Bratislave prislúchajúci ministromi s plnou mocou pre správu Slovenska bol nahradený v zmysle výnosu ministra zemeľstvá zo dňa 22.7.1920 č. 2620 pres. Expozitúrou Ministerstva zemeľstvá v Bratislave, podliehajúcou priamo Ministerstvu zemeľstvá v Prahe. Táto mala XIV. lesnícke oddelenie, ktorému podliehali štátne lesné inšpektoráty, štátne lesné úrady a okresné lesné správy. Prednostami lesníckeho oddelenia Expozitúry boli v rokoch 1919-1923 Ing. František Bernard, v rokoch 1923-1928 Ing. František Ružička.

V podniku Štátne lesy a statky v Banskej Bystrici nastala výmena riaditeľov, Ing. Josefa Opletala vystriedal vo funkcii riaditeľa roku 1921 Ing. Vojtech Kelemen, ktorý bol vo funkcii až do roku 1934. V tomto roku ho vymenil Ing. Nikodém Panák.

Prvé júlové dni roku 1921 šokovala zamestnancov Riaditeľstva štátnych lesov v Žarnovici a jej obyvateľov zvesť o samovražde tamojšieho riaditeľa, vrchného lesného radcu, Ing. Aloisa Indru. List na rozlúčku, ktorý zosnulý riaditeľ napísal, stručne hovorí nasledovne:

„Jsem obětí hrozných poměrů administrativních a politických na Slovensku. Cítím se býti nevinným, že bych majetek lesního eráru vědomě poškodil, než tu hanbu soudního líčení nechci přežítí. Inž. Indra v. r., vrchní lesní rada ředitel.“ List je datovaný dňom 2.7.1921.

Nuž, byť riaditeľom štátneho majetku v tesne poprevratovom období, vzniku novej republiky, ku ktorej nielen odchádzajúce maďarské úradníctvo nemalo dôveru, nebolo nič závidenia hodné. Bola tu vysoká pravdepodobnosť rozkrádania štátneho lesného majetku za ktorý zodpovedali narýchlo povolani českí úradníci – lesníci. Tak to bolo aj v prípade riaditeľa Indru. Zosnulý riaditeľ bol psychicky zmenený od doby čo suspendovali lesného správcu z Voznice Svobodu a lesníka Šulu, následne ich vyšetrovanie a zatknutie vo veci defraudácie štátneho majetku. Ing. Indra bol ten kto žiadal toto súdne vyšetrovanie. Pri spisovaní protokolu o smrti Ing. Indru sa vyšetrovateľ pred celou komisiou vyjadril, že Ing. Indra nemá ani najmenej viny na tom čo sa v obvode lesného úradu vo Voznici prihodilo. Naopak, veľakrát sa sťažoval na smutné administratívne pomery u štátnych lesov. Riaditeľ Ing. Indra, vedomý

si svojej zodpovednosti za daný stav v pôsobisku svojho úradu vyvodil pre seba riešenie aké subjektívne pokladal za svojho hľadiska za morálne potrebné.

Spomínali sme, že lesníckym problémom tohto obdobia bola absencia lesníckeho vysokého školstva. Ako je známe po odchode Vysokej školy banskej a lesníckej z Banskej Štiavnice do Maďarska v roku 1919, ostalo Slovensko bez vysokého lesníckeho školstva. Tento stav trval až do roku 1939, kedy v Bratislave pri Slovenskej vysokej škole technickej vznikol aj Odbor lesníckeho a poľnohospodárskeho inžinierstva. Týchto dlhých 20 rokov na Slovensku bez lesníckeho vysokého školstva niesla ťažko lesnícka prevádzka, mladí záujemcovia o lesníctvo z gymnázií i samotní študenti lesníckeho štúdia zo Slovenska, ktorí študovali predovšetkým v Brne.

Už v roku 1921 vzniklo v Brne na Vysokej škole zemeľstvskej študentské hnutie, ktorého iniciátormi boli slovenskí študenti, ktorí sa vehementne dožadovali lesníckeho vysokého školstva aj na Slovensku. Z tejto príležitosti napísali rezolúciu, ktorú adresovali ministromi s plnou mocou pre správu Slovenska. List bol administratívne posunutý do Expozitúry Ministerstva zemeľstvá v Bratislave.

Pod rezolúciou rozpoznávame 35 podpisov vysokoškolákov, z toho 27 čitateľných podpisov budúcich špičkových slovenských lesníkov a niekoľko nečitateľných, čo však nič nemení na skutočnosti veľkého významu tejto študentskej iniciatívy.

Študenti vtedy ešte netušili, že ich požiadavka bude realizovaná až o 18 rokov neskôr – aj to nie kvôli rezolúcii, ale kvôli štátovým zmenám, vzniku Slovenského štátu, kedy si nová republika nemohla dovoliť byť bez vysokej technickej školy.

Ale aj v lesníckej prevádzke nová republika prirodzene priniesla novinky a reorganizácie. Po politickom prevrate boli v roku 1922 premenované Lesné riaditeľstvá. V tomto roku sa utvorili v rámci jednotného systému štátnych lesov na Slovensku Riaditeľstvá štátnych lesov a statkov.

Lesní škodcovia boli imúnni voči politickým udalostiam a tak v rokoch 1921-1924 sa v celej oblasti borovicových porastov záhorských pieskov na ploche cca 50.000 ha premnožil bylomor borovicový (*Thecodiplosis brachyntera*). Premnoženie bylomora vyvolalo značný rozruch v lesníckych ochranných kruhoch a zaujímali sa o neho aj zahraniční entomológovia. Roku 1923 tu sledoval prem-

Bývalé riaditeľstvo ŠLM v Žarnovici sídlilo v žarnovickom kaštieľi.

noženie bylomora juhoslovanský docent M. Gradojevič. Začiatkom 30. rokov minulého storočia sa v borovicových lesoch Záhorskej nížiny premnožila mora borovicová (*Panolis flammea*). Ochrana lesa v tomto období sa vykonávala klasickými mechanickými spôsobmi. Výnimkou bol rok 1932, keď sa niektoré porasty na Záhorskej nížine ošetrili letecky proti more borovicovej. Bolo to jedno z prvých leteckých ošetrení nielen v ČSR, ale v strednej Európe vôbec.

V tomto období môžeme tiež datovať počiatok ochrany prírody aj v lesnom hospodárstve. V roku 1921 Vládny komisariát na ochranu pamiatok na Slovensku (Dr. Jan Hofman) požiadal Rudolfa Maximoviča (pracovníka Ministerstva školstva a národnej osvety v Prahe, budúceho generálneho konzervátora ochrany prírody v Československu) vypracovaním plánu na ochranu prírodných pamiatok na Slovensku. Ešte v júli roku 1921 Dr. Hofman zvoláva do Bratislavy pod hlavičkou Vládneho komisariátu konferenciu, k vyriešeniu tohto problému. Na tejto konferencii okrem iného vystúpil aj vrchný lesný radca Ing. J. Navrátil, riaditeľ štátnych lesov v Liptovskom Hrádku, ktorý predložil prvý rozsiahlejší návrh s mapou na vyhlásenie „Velkých Tatier“ a „Alp Belských“ s Javorinou za rezerváciu alebo národný park. Bol to kompletný projekt, vrátane mapy a zdôvodnenia návrhu po stránke hospodárskej, geografickej, prírodovedeckej a etnografickej.

Konfiškácie obhospodarovania veľkoplošných majetkov sa stali skutočnosťou. Po vzniku I. ČSR sa celé územie zverníc bývalého habsburského panstva v Topoľčiankach dostalo pod vnútrenú správu. Od 1.3.1920 bola nariadením Riaditeľstva štátnych lesov v Žarnovici č.5179/1921 vytvorená Štátna lesná správa v Topoľčiankach. Zoštátnenie celého majetku bolo právne potvrdené zákonom č. 351/1921 Zb. zo dňa 12.8.1921. Štátna lesná správa v Topoľčiankach odvtedy podliehala priamo Riaditeľstvu štátnych lesov a statkov v Žarnovici až do roku 1946.

Ale aj menej dôležité udalosti v lesnom hospodárstve korenili lesnícku scénu: Ministerstvo zemédelství Československej republiky listom č.44393-XIV./1921 zo dňa 9.8.1921 adresuje Expozitúre ministerstva zemedelstva v Bratislave sťažnosť podanú veliteľstvom stráže bezpečnosti v Bardejove na prednostu okresnej lesnej správy Ing. J. Davida. Menovaný mal až do 19. apríla 1921 vo svojej kancelárii obrazy bývalého cisára Františka Jozefa I., ktoré boli až na intervenciu stráže bezpečnosti odstránené. Ministerstvo zemédelství žiada, aby menovaný bol dôrazne upozornený ako sa má štátny úradník československej republiky chovať. Ministerstvo ďalej odporúča, aby i ostatným štátnym lesným úradníkom prevzatých do služieb československej republiky z bývalých maďarských služieb boli dané v tomto smere príslušné pokyny, zvlášť nebude trpebné, aby sa v úradných miestnostiach ponechávali obrazy, alebo iné veci pripomínajúce bývalú uhorskú vládu.

Budova na Palisádoch – sídlo Lesníckeho odboru SVŠT.

Maximovič Rudolf, generál. konzervátor ochrany prírody.

Juraj Hronec, prvý rektor SVŠT.

Z dnešného pohľadu nemysliteľné, ale aj jazyková otázka v lesnom hospodárstve bola na pretrase dňa: Štátny lesný inšpektorát v Banskej Bystrici sa listom č.724/1921.i.i. zo dňa 10.10.1921 obracia na Expozitúru Ministerstva zemedelstva v Bratislave s dotazom na jazykovú stránku vypracovania lesných hospodárskych plánov. Žiada oznámiť v akej reči majú byť vyhotovené hospodárske plány:

- u lesov pod štátnou správou v obciach s obyvateľstvom inojazyčným
- u súkromných lesov pod priamym dozom štátnym
- u ostatných lesov, ktorých majitelia žijú v maďarskej oblasti

Pripomína, že aj tie hospodárske plány, ktoré boli vyhotovené v rokoch 1918 a 1919 sú vyhotovené výlučne v jazyku maďarskom. Žiada však, aby tieto napriek tomu ešte ostali v platnosti. Podpísaný štátny lesný inšpektor Ing. Alexander Lauko.

Bratislavská Expozitúra Ministerstva zemedelstva odpovedá listom č. 18398 E 1921 zo

dňa 13.12.1921 pre všetky štátne lesné inšpektoráty a štátne lesné úrady na Slovensku takto:

- všetky lesné hospodárske plány bez rozdielu kategórie vlastníctva, ktoré sú pod štátnou správou majú byť v úradnom jazyku, teda v československej reči. Ale majiteľ si môže dať na vlastné trovy vyhotoviť preklad hospodárskeho plánu do žiadanej reči. Hospodárske plány vypracované do konca roku 1919 zostanú naďalej v maďarskej reči. Počnúc 1.1.1920 sa musia vypracovávať výhradne v reči úradnej.
- hospodárske plány lesov súkromných sa vypracujú v takom jazyku, akom rozhodne majiteľ lesov. Ich kópia však musí byť vypracovaná v jazyku úradnom.
- čo platí o hospodárskych plánoch, rovnako platí aj pre ich revízie.

Aj takto vyzerali bežné, denné udalosti lesníkov na rôznom stupni štátnej správy i lesnej prevádzky v každodennej praxi. Každá doba má svoje špecifiká.

Ing. Viliam Stockmann, CSc.

Bez žehličky a pary to nejde

Klobúk je pokrývka hlavy, ktorá sa nosí z rôznych dôvodov vrátane ochrany proti poveternostným podmienkam, pri slávnostných obradoch, z náboženských dôvodov, pre bezpečnosť či ochranu alebo ako módný doplnok. V minulosti boli klobúky ukazovateľom sociálneho postavenia.

Klobučníkov je ako šafranu. Kto však chce len tak začať s týmto povoláním, má to ťažké. Nestačí len ovládať remeslo, je potrebný aj kvalitný materiál a najmä formy. Na každý model a na každú veľkosť treba vlastnú formu vyrobenú na mieru. Ani kvalitné stužky na klobúky sa v dnešnej dobe nedajú len tak zohnať. Najideálnejšie sú staré, kvalitné aj storočné materiály. Stužky čínskej výroby, aké sú štandardne dostupné, sú po zmknutí nevyhovujúce. V manufaktúrach každoročne vyrobia tritisíc až päťtisíc klobúkov, ktoré v obchode dozdobujú podľa želania zákazníkov. Predavačky sa snažia vysvetliť zákazníkovi, ako má klobúk na hlave sedieť a aký strih komu najviac pristane.

Staré formy z lipového dreva sú nevyhnutný základ a každý klobúk treba vytvarovať na takejto drevenej forme. V exkluzívnych manufaktúrach na výrobu klobúkov ich majú v policiach naukladaných niekedy aj desaťtisíc. Forma na klobúk je dvojdielna – pričom každý diel charakterizuje rôzne typy klobúčikov. Preto klobučník potrebuje formy rôznych veľkostí zvlášť na mužské a zvlášť na ženské hlavy. Ľudia sú však mohutnejší, vyšší a tie najstaršie formy sú dnes už takmer nepoužiteľné. Zvláštne je, že stroje v starých manufaktúrach, na ktorých vznikajú jedinečné ozdoby hláv, ešte stále spoľahlivo fungujú, ale nové už nikto nevyrába. Klobučnícke remeslo má na mále.

Základom pri výrobe klobúkov sú rokmi overené postupy. Potrebne sú žehličky, napařovačky, šijacie stroje, štetce, kefy, tužidlá, orezávače, meradlá, rozťahovačky materiálu, leštička. Materiály sa používajú podľa sezóny – v chladnejšom období je to zajačí chl p alebo vlna a počas teplých dní sinamay, sisal či trstina. Klobúk vzniká z jemných chl p vyčesaney vlny, ktoré klobučník na stole nadľahčovaním pomocou struny vrství priamo do potrebného „strihu“ budúceho výrobku zvlášť – do tvaru trojuholníka. Dva trojuholníky spojené na okrajoch vytvorí polotovar, ktorý sa naťahuje na drevenú formu. Vlnu je potrebné spojiť do súvislej textílie. Pri tomto postupe miesenia a natriasania sa vlákna skrúti, poprepletajú, vytvárajú plst' pripomínajúcu pokrývku hlavy. Nasleduje máčanie polovýrobov vo vode s vitriolom – kyselínou sírovou, aby zmäkli. Takto pripravené ich ešte klobučník po jednom „miesi“, opäť zabalené v ochrannom plátne, na doske nad kotlom s horúcou vodou, ktorou sa plst' polieva. Materiál sa zráža, spevňuje a zhusťuje. Ešte teplá a mokrá plstená homola sa začína

tvarovať – najprv rukami, potom na forme na „hlavu“ i na striešku. Zafixované a zaťažené sa nechajú uschnúť. Okraj striešky sa zreže podľa formy. Mosadznou kefou sa potom vykartáčujú zvyšky tužidla a jemnejšou kefou sa učešú chl pky do jedného smeru. Povrch dostane požadovaný lesk potom, čo sa vlhkou teplou handričkou klobúk zvlhčí a nahriatym kusom starého filcu vyleští a podšije. Zrodenie jedného ručne vyrobeného klobúka zaberie tri dni, počas ktorých doň výrobca vloží približne päť hodín čistej práce.

Veľkosti klobúkov sa určujú meraním obvodu hlavy približne jeden centimeter nad ušami. Niektoré klobúky sú nastaviteľné. Lacnejšie klobúky sa dodávajú v „štandardných veľkostiach“, ako sú malé, stredné, veľké, extra veľké: mapovanie meranej veľkosti na rôzne „štandardné veľkosti“ sa líši od výrobcu až po výrobcu a štýlu podľa štýlu.

Kedysi bolo klobučníctvo profesia ako napríklad pekár alebo mäsiar, lebo každý nosil klobúk. V tom čase mal klobúk mimoriadny význam, pretože chránil svojho majiteľa. Musel zadržať dážď aj sneh, chrániť pred slnečnými lúčmi, zohrievať v chlade. Zároveň bol dôležitým módnym doplnkom, nie iba nejakou pokrývkou hlavy. Tvar klobúka v rôznych farbách a štýloch dotvára posta-

vu. Správne zvolený klobúk postavu opticky predlžuje i zoštíhľuje.

O klobúkoch si mnohí myslia, že dnes je tento doplnok už iba prežitkom. Hoci tieto pokrývky hlavy majú svoje zlatú éru za sebou, stále viac ľudí ich má na svojom vešiaku. Podľa štatistík dnes nosia klobúky už len tri percentá ľudí na planéte. Zákazníci, ktorí nakupujú klobúky u tých najlepších výrobcov si prichádzajú po nový tovar až po troch desaťročiach. Toľko vydrží kvalitný klobúk.

Do tých najrenomovanejších manufaktúr zákazníci pravidelne cestujú zo všetkých kútov sveta, aby si zadovážili klobúk na mieru. V preslávenej manufaktúre v Regensburgu vyrobili aj klobúk pre Johnnyho Deppa, ktorý nosí na hlave vo filme Alica v krajine zázrakov, bol to však veľký kumšt. Pracovali na ňom niekoľko týždňov a v miestnom obchode majú vystavené jeho dvojča. Filmmári zaň zaplatili 1 200 eur. Druhý najdrahší klobúk dostal bývalý pápež Benedikt XVI. na osemdesiate narodeniny. Materiál priviezli priamo z Ríma. Pri oficiálnom pápežskom klobúku však výrobca musel svoju fantáziu krotiť a bolo nutné zachovať výrazne červené vnútro a čierny povrch. Pápežský klobúk stál 950 eur. Za menej ako 100 eur sa už dnes kvalitnejší ručne vyrobený klobúk kúpiť nedá. Skôr si naň treba pripraviť niekoľko stoviek. Stále sú ľudia, ktorí si potrpia na kvalitu.

Klobúk bol neodmysliteľnou súčasťou tradičného mužského odevu aj na Slovensku. Táto plstená pokrývka hlavy, vyformovaná do rozličných tvarových variantov a veľkostí, doplnená ozdobami podľa zaužívaných zvyklostí, patrila k mládencovi a k mužovi od dospievania až po hrob. Patrili už nerozlučne k sebe. Chlap údajne niekedy nosil jeden klobúk po celý život a bol s ním aj pochovaný.

Živánska veža

Keď sa povie živánska, väčšina z nás si hneď vybaví zmes mäsa, zemiakov a zeleniny, ktorú následne upečieme v alobale. Ale nie, tentokrát hovoríme o Živánskej veži. Kedysi obývanej zbojníkmi, dnes ne nápadne skrytá v zelenom poraste stromov. Keďže počasie je čoraz priaznivejšie, bola by škoda nevyužiť ho a nevyraziť na rodinný výlet. Napríklad sem.

Poloha

Všetci z okolia by vám povedali, že Živánska veža sa nachádza nad Cigánskou dolinou. Pre tých, ktorí nemajú potuchy, kde Cigánska dolina je, prikladáme komplexnejší opis. Je to zrúcanina veže na západnom Slovensku v okrese Zlaté Moravce, hrdo sa týči nad obcou Jedľové Kostolány. Navyše oddeľuje pohoria Tribeč a Pohronský Inovec.

História

Bola postavená v polovici 14. storočia a patrila k neďalekému Hrušovskému hradu. Medzi ľuďmi v Kostolánoch sa traduje, že s ním bola prepojená podzemnou chodbou. Jej hlavou úlohou bolo strážiť významnú obchodnú cestu medzi údolím rieky Žitava a Pohroním, taktiež slúžila aj ako mýtna stanica. Najdôležitejšia bola v období, keď sa v neďalekej Novej Bani ťažilo zlato. O jej celkovej výške sa už storočia vedú diskusie, ale najčastejšie sa hovorí o 40 metroch. Pôvodne mala niekoľko podlaží a vchod do nej, kvôli bezpečnosti, nebol z prízemia, ale až z prvého poschodia. Počas rôznych útokov, tak mala veľkú výhodu. K vchodu sa dalo dostať len po rebríku, ktorý obrancovia po výstupe vytiahli nahor do veže. A boli zachránení! Celý čas patrila pod hrušovské hradné panstvo, ale dlho ju obývali zbojníci. Tým vraj vďačí aj za svoje pomenovanie. Zanikla

v 18. storočí, kedy bol zničený aj hrad Hrušov. Do dnešného dňa sa z pôvodnej stavby zachovalo len torzo severozápadnej steny do výšky druhého poschodia.

Čo hovorí povest?

Povešť o zbojníkoch, ktorých vtedy nik ne nazval inak ako „živáni“, nám hovorí o tom, ako sa na veži udomácnili. Ale nie len takí hocikají zbojníci, ale veľmi bohatí a vplyvní a na čele s kapitánom. Ten mal všetko, čo sa mu zažiadalo, len poriadnu ženu nie. Svojim kumpánom sa zvykol sťažovať ako veľmi mu chýba nejaká gazdiná. Jedného dňa mu padla do oka krásna dievčina, no tá o neho nejavila žiaden záujem. Svojho budúceho muža mala totižto už dlho vybratého – šľachetného jazdca na čiernom koni. Ten k jej okienku každú jednu noc prichádzal a lásku jej vyznával. Kapitán sa s tým nie a nie zmieriť. Dobiedzal čoraz viac a tak ho ona odmietala čoraz viac. Prikázal teda svojej družine, aby krásnu dievčinu uniesli. Tým sa to aj podarilo, ale dievčina bola nielen krásna, ale aj šikovná a z veže niekoľkokrát utiekla. Kapitánovi jedného dňa došla trpezlivosť a dievčinu prikázal spútať reťazou. Ale veľmi dlhou, aby dočiahla k potoku a mohla mu prať. A tak ju raz, keď pri potoku prala, oslobodil jazdec na čiernom koni zo Skýcova. Reťaz rozťal, dievčinu usadil na tátoša a namierili si to smerom k veži so zbojníkmi. Bystrá dievčina položila sviečky pod sudy s pušným prachom a aj so svojim záchrantom odcválala do bezpečia. Od veže sa len ozvala rana ako z dela. Polovica veže sa rozpadla a pochovala celú družinu. Takáto povesť koluje o zániku Živánskej veže.

Súčasný stav

Z obce Jedľové Kostolány vedie smerom na Veľkú a Malú Lehotu zelená turistická značka, ktorá je súbežná s novovybudovanou asfaltovou cestičkou. Dostanete sa na Polesie, kde sa nachádza autobusová zastávka, od ktorej zelená značka vchádza do lesa. Pokračujte po asfaltke a po 100 metroch sa ocitnete pri mostíku. Po cca 700 metroch zdoláte ostrú ľavotočivú zákrutu a vyjdete po strmom kopci nahor. Ak chcete kvôli deťom zvoliť ľahšiu cestu, auto môžete odstaviť dole pod vežou, pri paneli s informáciami. Odtiaľ stačí prejsť krížom cez asfaltku, zdolať kopec a ta-dá, ste na mieste! Ani nie za 15 minút. Tak čo, kedy vyrážate?

Lucia Matejová

Karpatský horár

Miron Cerula, sa narodil 25. apríla 1952 v okrese Humenné, v dedinke Ruská Poruba ležiacej na severovýchode Slovenska. Jeho námetmi sú skutočné poľovnícke zážitky predovšetkým z prostredia Východných Karpát. Jeho úryvky, či celé poviedky, ste mali možnosť čítať v slovenských i v českých poľovníckych časopisoch. Z poľovníckeho prostredia vydal knihu poviedok Posledná sponď (2003). Kniha Osud pytlíka (2009) je o živote chudobného chlapca po prvej svetovej vojne. Z poľovníckeho prostredia je aj román Karpatský horár (2014). Tiež známe sú jeho romány Sibirjak, Tajný lovec...

Kniha Karpatský horár z pera spisovateľa Mirona Cerulu je románom z prostredia lesníckeho života. Je to román o láske, tragédií, ale najmä o prírode, ktorý autor vydal v novembri roku 2014. Na 239 stranách rozoberá život mladého horára, ktorého pridelili do najvýchodnejších oblastí Slovenska. Jeho životný príbeh sa tu pretína s príbehmi rodiny ďalšieho horára i obyvateľov dediny. Popri výkone svojich lesníckych povinností tu rieši aj problematiku poľovníctva i pytlíctva, ktoré žiaľ v týchto lesoch má svoje miesto. Ak sme aspoň trochu naštrbili Vašu zvedavosť, prečítajte si časť zo životného príbehu mladého horára Janka. Ak by sme napísali viac, prezradili by sme už priveľa.

-as-

Kniha začína osobným vyznaním autora a jeho postojom k súčasnej problematike nastavenia poľovníctva na území Slovenska.

„Hoci v minulosti bolo na našich poliach často vidieť aj drobnú úžitkovú zver, dnes je to inak. Jarabica úplne vymizla a bažant so zajacom čoskoro budú tiež minulosťou. ... V takom silnom tlaku predátorov drobná zver nie je schopná potrebnej reprodukcie, Bohužiaľ, dnes je na našich poliach viac pernatých dravcov ako ostatnej drobnej zveri...“

Miron Cerula

Uveríte?

Talent je dar a ako sa ukázalo, disponujú ním nielen ľudia, ale aj zvieratá. Mnohé sa naučia rozprávať a riešiť rôzne logické úlohy. Tento talent sa napríklad využíva v kynológii, kde cvičené psy dokážu nájsť rôzne látky, záchranárske psy dokážu nájsť človeka zasypaného lavínou, prípadne iným materiálom.

Nás zaujal príbeh netradičného domáceho maznáčika, ktorý nám do redakcie zaslal náš nemenovaný kolega. Ako to už v živote býva, mnohé mláďatá sú veľmi odvažne a prítulné, iných odvahu často znásobuje pocit hladu, spôsobený napríklad stratou matky. Asi to bol dôvod, prečo tento, dnes už celkom vychovaný lišiak, zavítal do horárne na okraji lesa.

Okrem huncúctiev, ktorých sa mu počas dospievania podarilo navystrájať, ho začali od mala fascinovať najmä šišky smreka. Táto jeho posadnutosť sa dostala do štádia, kedy nášmu horárovi svojou zbierkou zapratal takmer celú šopu a tiež viaceré miesta v okolí horárne.

„Niekedy ho nevidím celé hodiny, usilovne „pracuje“ na svojom diele. Akurát som mal dovezený deputát, no zistil som, že vyhradené miesto je už dávno obsadené. Ak bude takýto usilovný aj naďalej, asi začnem kúriť šiškami,“ smeje sa lesník ☺.

Zasmejme sa

Nájdí 10 rozdielov

Sudoku

5			1		4
2	7	4			6
	8		9	4	
8	1		4	6	3
		2		3	1
7		6		9	1
			5	3	
		5			9
1			2		3

RECEPTÁR

Pečený králik na pive

Keď mäsko podlejete pivom, vždy dostanete o triedu vyšší kulinársky zážitok.

Príprava: 10 min **Úprava:** 90 min **Porcie:** 6

Základné suroviny:

1 ks králik, 4 strúčiky cesnak, 1 ks väčšia cibula, 200 g oravská slanina, 2 PL maslo, ½ litra svetlé pivo, soľ, sušený tymian

Postup:

Rúru rozohrejeme na 180 °C. Králika naporcujeme (predné a zadné stehienka, trup na dve až tri časti), umyjeme, osušime kuchynskou utierkou a dobre osolíme. Kúsky mäsa poukladáme do pekáča na kolieska cibule. Zасыпeme plátkami cesnaku, kockami slaniny a sušeným tymianom. Kde tu pridáme kocku masla. Pečieme 20 minút, potom podlejeme pivom a pečieme ďalších 70 minút. Podávame s varenými zemiakmi a nakladanou zeleninou.

Dobrú chuť!

Vtáčie hniezdo

Toto jedinečné ubytovacie zariadenie ponúka pobyt medzi stromami v lesoch v obci Harads vo Švédsku. Spája inovatívnu architektúru a dizajn s pohodlím domova.

Obydlie s názvom „Mirrorcube“ navrhli dizajnéri z Tham & Videgård Arkitektur. Základ tvorí priestor kubického tvaru vyrobený zo zrkadlového skla, ľahkého hliníka a preglejky. Použité sklo je potiahnuté špeciálnym priehľadným ultrafialovým filtrom, ktorý vytvára farebné odtiene viditeľné iba pre vtáky. To bráni nárazom a poraneniám vtákov, ktoré by chceli preletieť skrz vystavané konármi obohnané „vtáčie“ hniezdo.

Ľudia, ktorí mali možnosť tu stráviť istý čas, nadobúdali pocit zodpovedajúci tomu, čo pociťujú vtáky hniezdiace v korunách stromov. Dizajnéri v Inredningsgruppen dbali na to, aby sa miestnosť prelínala s lesným prostredím. Práve rozvoj dizajnu – tvarov, štruktúr a produktov tejto firmy so silnými väzbami pre umiestnenie v priestore, je kľúčový. Na rozdiel od vtáčích hniezd je tento interiér vybavený elektrickým rebríkom, presvetlený svetlým drevom a oknami s kľúčovými dierkami, ktoré evokujú to, čo by sa dalo nájsť v dome pre vtáky.

Takáto samostatná ekologická izba v hoteli Treehotel sú vybavené veľkými posteľami a štýlovým moderným interiérovým nábytkom. Všetky izby samozrejme ponúkajú výhľad na les a na okolitú krajinu. V každej izbe je k dispozícii vlastné WC a umývadlo, zatiaľ čo sprchovacie kúty sa nachádzajú v neďalekej budove. Okrem toho si návštevníci môžu vychutnať stolovanie na stromoch, jedinečný zážitok, kedy sa večera podáva vo výške desať metrov na strome.

Možno raz aj v našich lesoch vzniknú takéto zaujímavé jedinečné vtáčie hniezda, do ktorých budú môcť nahliadnuť nielen vtáci, ornitológovia, ale hlavne všetci milovníci prírody.

-as-

Erby s nádychom lesa

Erb mesta Turzovka
(okres Čadca)

Erb obce Haniska
(okres Košice-okolie)

Erb obce Kojšov
(okres Gelnica)

Erb obce Mýtina
(okres Lučenec)

Erb obce Povina
(okres Kysucké Nové Mesto)

Erb obce Žabokreky nad
Nitrou (okres Partizánske)

Erb obec Jelšovec
(okres Lučenec)

Máj 2020

Životné jubileá

50 rokov

Drahomír Ondriška, vedúci LO, LS Moravský Sv. Ján – OZ Šaštín

Bc. Ladislav Žilka, technik, LS Holíč – OZ Šaštín

Ondrej Režo, vedúci LO, LS Duchonka – OZ Prievidza

Jaroslav Štraus, vedúci LO, LS Duchonka – OZ Prievidza

Roman Homola, vedúci LO, LS Veľká Lúka – OZ Revúca

Jozef Pocklan, vedúci LO, LS Tornaľa – OZ Revúca

Alena Múdra, správca informačnej siete – OZ Košice

Michal Dragoš, vedúci LO, LS Spišská Nová Ves – OZ Prešov

Róbert Haratim, vedúci LO, LS Udavské – OZ Vranov nad Topľou

60 rokov

Ing. Ján Hudák, vedúci LO, LS Dechtice – OZ Smolenice

Jozef Minárik, referent obchodu – OZ Košice

Milan Pižem, manipulant, ES Haniska – OZ Košice

Mária Kozárová, účtovník – OZ Sobrance

Ing. Vladimír Kohút, technik, LS Sečovce – OZ Sobrance

Pracovné jubileá

25 rokov

Ing. Maroš Širgel, programy starostlivosti o lesy – GR Banská Bystrica

Starobný dôchodok

Stanislav Hladek, technik, LS Mútne – OZ Námestovo

Josef Hemala, manipulant, ES Liptovský Hrádok –

OZ Liptovský Hrádok

Ing. Jozef Paulenka, referent správy lesných pozemkov a reprivatizácie – OZ Rimavská Sobota

Ing. Peter Tomko, referent MTZ a nákupu – OZ Semenoles Liptovský Hrádok

Predčasný starobný dôchodok

Ján Ondruš, technik, LS Prievidza – OZ Prievidza

Ing. Elena Kubičková, riaditeľka OZ – OZ Žilina

Ján Schön, vedúci LO, LS Krám – OZ Čierny Balog

Ing. Dušan Šandor, vedúci LS, LS Krám – OZ Čierny Balog

Mgr. Jana Lásková

Tajný život zápaliiek

Každý umelec si razí tú vlastnú cestu. On si vybral drevo ruka v ruke s ohňom a touto kombináciou oživil nový zápalkový štýl umenia, pri ktorom sa stal inšpiráciou aj pre ďalších umelcov.

„Nikdy ste sa nezamýšľali nad tým, aký bežný, či tajný život žijú veci vo vašom dome, keď ráno zavriete dvere?“, touto otázkou a úsmevom na tvári nás zaskočil indický umelec Raaj Dey, tiež známy ako Shutterbug_raaj. Práve on vytvoril vtipnú sériu fotografií svojich dielok adresovanú tým, ktorí sú zvedaví na tajný život... zápaliiek!

V ríši zápaliiek tento umelec veselo ukazuje svoje každodenné životné „boje“, akoby to boli skutočné ľudské bytosti, ktoré žijú najlepšie okamihy zo svojich životov. Môže to znieť smiešne, ale v skutočnosti sú zápalky dokonalými protago-

nistami, ktorí nielen prekonávajú svoje zápasy, ale dokážu bojovať aj so skutočným zlom, návykmi, zlozvykmi ako je fajčenie alebo sociálne problémy...

„Sledujem veľa fotografov z Indie a z celého sveta. Často skúmam každý detail fotografií a potom tieto diela vytváram pomocou zápaliiek“, pretože ako ďalej sám hovorí: „Mnoho fotografov má úžasné práce, no ja ako umelec vďaka zápalkám v umeleckej sfére rozhodne stojím mimo dav.“ Pozývame vás, aby ste vstúpili do neskutočného a tajného života zápaliiek! A možno práve on Vás inšpiruje k tomu, aby ste si kúpili škatuľku, plnú týchto živých bytostí a spríjemnili si nimi voľný čas.

-as-

